

Orožja proti zapadnim Slovanom.

Tuja politika in diplomacija je znala od nekdanjih Slovanov cepiti in slabiti po različnih potih. Ista politika in diplomacija je vedela v vseh vekih slovanske zgodovine slepiti zlasti one državnike, ki so imeli neposredno oblast nad zapadnim Slovanstvom. Takoj ko so zasledili slovanski razsvetljeni duhovi, kako bi pomagali slovan- skim narodom, s kakimi pomočki bi se vspešno povzdignilo in utrdilo Slovanstvo, znali so nasprotniki slovan- ski zaslediti sredstva, s katerimi bi se zaprečilo isto op- spetje, isto utrjenje slovanskih narodnostij.

Taka je tudi v sedanji dobi. Bistri slovanski si- novi so zasledili, po premišljevanju zgodovine romanskih, germanskih in slovanskih narodov, različne osode teh narodov ter s poštovanjem zakonov, ki stalno delujejo na narode tudi v sedanjosti, da vpliva srečno ali nesrečno za ohranjenje ali za pogin narodov v prvi vrsti cerkev in literaturni jezik. Spoznali so, da ohranjuje Romane narodno organizovana ali latinska cerkev, da so bili Germani v tesni zvezi s to cerkvijo in so z njeno po- močjo tujčili Slovane, da utrjuje Germane zdaj še po- sebe za Germane osnovani protestantizem, in da imajo Romani in Germani v svojih največjih skupinah jednotne literaturne jezike.

Narodno osnovana cerkev ohranjuje tudi vstočne Slovane, in jednoten pismeni jezik veže največji slovanski narod še posebe s svoje strani, da se zaveda svoje jed- notnosti in skupnosti.

Zapadni Slovani se spominjajo, da so imeli nekdanji tudi oni narodno organizovano cerkev, in da so jo tujci skušali zatreti takoj v početku pri njih. Nemci, ki so bili že pri prvem začetku nasprotniki cirilometodijske cerkve, so po takem vedeli, kaka moč tiči v narodno osnovani cerkvi, in poznejši protestantizem je skrbel, da se je ločil od prvotne cerkve bolj, nego mu je bilo po- treba, ter se je organizoval v narodnem zmislu. Zapadni Slovani se zavedajo sedaj sami moči cirilometodijske cerkve, a oni ne sezajo ne po hereziji, kakor so segli

Nemci, niti po razkolu, ampak hočejo ostati pri kato- liški cerkvi, in jedino, po čemur težje je to, da bi se jim povrnila cirilometodijska cerkev, kakoršno imajo gališki in ogerski Rusi in še nekateri drugi slovanski odlomki v Avstriji. A kaj vidijo zapadni Slovani, razodevajoči take želje in težnje? Isti del Germanstva, ki je naspro- toval cirilometodijski cerkvi pred tisočletjem, postavil se je sedaj proti obnovitvi te cerkve med zapadnimi Slo- vani. Poslednjim je zdaj popolnoma znana zveza vzro- kov, resultanta katerih žuga zapadnim Slovanom z vsemi pomočki, da bi se jim ne povrnilo, kar se jim je siloma odtegnilo od IX. stoletja naprej. Oni vedó, da Rim ne nasprotuje takim težnjam, pa da se istemu Rimu delajo zapreke od strani, ki deluje v zmislu slovanskih nas- protnikov na severju. Rim sam je razodel po različnih potih, da ima vezane rokó, kolikor se mu zdi, da bi trpel na druge strani škodo, ko bi zapadnim Slovanom obnovil cirilometodijsko cerkev.

Diplomacija in politika, katera je nasprotna Slo- vanstvu v obče in zapadnim Slovanom posebe, je po različnih spletkah dosegla toliko, da nasprotujejo obnov- ljenju cirilometodijske cerkve tudi oni, ki imajo več ne- posredne oblasti nad zapadnimi Slovani. Stokrat so že listi zapadnih Slovanov naznanili in priobčili izjave naj- vplivnejših velikonemških listov, katere kažejo, da v Ve- likonemčiji nasprotujejo z vso močjo, da bi se ne obno- vila cirilometodijska cerkev med zapadnimi Slovani. V Avstriji pa so nemški listi, liberalni, nacionálni in *kon- servativni*, ki vsi z največjo natančnostjo zabeležujejo vsakatero gibanje zapadnih Slovanov, katero bi se poja- vió v zmislu cirilometodijske cerkve. Da bi merodavne kroge pridobili na svojo stran, izmislili so, da zapadni Slovani ne zahtevajo cirilometodijske cerkve, kakoršno imajo gališki in ogerski Rusi, ampak da je to samo pretveza, in da prav za prav silijo prestopiti v krilo grško-slovanske ali razkolniške cerkve. Isto sumničenje ne prihaja samo od liberalnih nemških in madjarskih

listov, kateri so podprti in podkupljeni s tujim denarjem, ampak tudi nemški konservativni listi, in med temi je na čelu Dunajski glavni konservativni list, namreč „*Vaterland*“, ki je sam prvi razglasil, da nemški liberalni listi zajemajo iz jaslij Welfovskega bogatega fonda.

A kaj še? Ni davno, kar je imel antisemitski in zajedno protislovanski Dunajski „*Deutsches Volksblatt*“ uvodni članek, naperjen proti zapadnim Slovanom, v katerem se v imenu nemških interesov postavlja z odločnostjo proti obnovitvi cirilometodijske cerkve med zapadnimi Slovani. Ta list trdi, da po mirni poti nikdar ne dosežejo zapadni Slovani cirilometodijske cerkve, ampak po največ s silo. Tu se torej prezira celo avstrijska ustava, katera v XIV. členu drž. osnovnih zakonov zagotavlja naravnost svobodo, v mejah katere si smejo državljanji sami po svoje urediti gledé na vero in cerkev.

Isti list izrecno pristavlja, da zapadni Slovani bi se s cirilometodijsko cerkvijo utrdili takó, da bi jih ne bilo možno premagati, t. j., z raznimi sredstvi potopiti v nemškem morju. Taka izjava najjasnejše dokazuje moč narodno osnovane, pri Slovanih cirilometodijske cerkve najsi bode ta združena z Rimom ali pa ločena od Rima. Tako silovito nasprotje pa razkriva zajedno najočitnejše kratkovidnost onih rojenih Slovanov, ki po mišljenju in delu nasprotujejo cirilometodijski cerkvi, v kakoršni je zjedinjenih z Rimom več milijonov avstrijskih Slovanov.

Slabost zapadnih Slovanov je nadalje tudi v tem, da so se dali zaslepiti in vneti za separatiško literaturo ali pravilniše povedano, da niso takoj ob začetku napravili si mej v književnosti, v kateri bi delovali s pomočjo domačih pismenih jezikov za širše narodne potrebe, s pomočjo kakega skupnega književnega jezika pa skrbeli za znanstvene ali najviše potrebe človeškega razuma in skupne slovenske kulture. Slovanski nasprotniki so neposredno in s pomočjo politike pospeševali omejeno separatiško literaturo pri Čelih, Hrvatih in Slovencih, da bi se ti vedno bolj oddaljevali od književnosti in skupnega kulturnega dela drugih Slovanov. Pri Slovencih pa v najnovejši čas nočejo pripoznati več niti dejstva, da imajo v resnici svoj književni jezik, v zmislu, kakor so isti jezik nasprotniki zahtevali že od začetka. Od Slovencev hočejo sedaj, da bi sprejeli rajši nemščino celó za potrebe širšega naroda, še bolj pa seveda za potrebe više kulture. To je torej že korak dalje navzdolj v zmislu tujčevalskih namer. V enakem zmislu bi Nemci radi dosegli utrakvizem namerjane posebne češke akademije, kateri, ako bi se uvedel dejanski, bi naposled dokazoval, da niti češčina nima sposobnosti, še manj pa moči za najviše znanstvene potrebe in namene. Nemcem nikdar ne pride na misel, da bi svetovali poljski, hrvaški in sedaj namerjani češki ali delujoči hrvaški akademiji utrakvizem v zmislu domačih in jednega skupnega slovanskega literaturnega jezika; pač pa

nameram gledé da poslednji nasprotujejo z jednako silo in z enakimi sredstvi, kakor obnovilvi cirilometodijske cerkve s staroslovanskim jezikom.

Tudi gledé na skupni literaturni jezik so jo iztaknili nasprotniki s tem, češ da tiče v takem jeziku politiške panslavitiške namere, ter da so kulturni ali znanstveni nameni pri tem samo pretveza. In zopet se jim je posrečilo pridobiti merodavne kroge, da kakor se zdi, verujejo takim sumničanjem. Prišlo je že takó daleč, da nasprotniški listi, ki pišejo v velikonemškem zmislu, ovajajo že vsak slovanski list, ko bi se predrznil priporočati azbuko ali cirilski alfabet, sosebnó, ko bi se ta Abc imenoval še ruski. Kamor koli pogledamo v nemške liste, podčrtujejo take ovadbe in kedar je kaj debelo tiskanega v poročilih o Slovanih, je govorjenje najbrže ali o cirilometodijski cerkvi ali o ruskem jeziku. Nastopila je doba, ko se predali nasprotniških novin polnijo najbolj z ovadbami Slovanov gledé na cirilometodijsko cerkev in skupni književni jezik.

Recimo, da bi Slovani zahtevali za skupni literaturni jezik srbščino ali celó z latinico pisano hrvaščino: nič bi ne pomagalo, ker v takem slučaju bi opisavali Hrvate in Srbe kot panslavistiške, torej politiški *xxz' žoyn* nevarne. Iz tega sledi, da nasprotnikom zapadnih Slovanov ni na tem, ali hrepené isti Slovani ravno po ruskem kot občeslovanskem književnem jeziku, ampak oni gledajo jedino na to, da bi se Slovani ne utrdili po kakem občem kulturnem sredstvu.

* * *

Cirilometodijsko cerkev kot Slovanom najprimernišo cerkveno organizacijo in pa skupni literaturni jezik zabranjujejo zapadnim Slovanom nemški politiki, nemški diplomati neposredno in posredno, od daleč in od blizu, in vse to je zapadnim Slovanom jako dobro znano. Tako zabranjevanje je bolj negativno, ker se zahteva, da bi slovanske bistvene težnje po utrjenju narodnosti ne dosegle svojega cilja. K temu se pridružuje pozitivno delovanje nasprotnikov v oslabljenje, potujčenje ali neposredno odstranjenje življev zapadnega Slovanstva.

V sredi nekako med negativnim nasprotovanjem in pozitivnim nasprotovanjem je taktika, ki jo imajo nasprotniki zapadnega Slovanstva v politiki. Takó je svetovno znano, da se od istih nasprotnikov zagovarja duvalistička oblika Avstro-Ogerske, da ne govorimo o tem, da so isti nasprotniki, če ne provzročili, pa vsaj pospeševali tvorbo duvalizma. Taktika je jedino taktika, da se isti duvalizem zagovarja, ter da ni nikdar slišati, da bi se z nemške strani nasprotovalo tej obliki.

Ta taktika se kaže tudi v tem, da Čehom se je najbolj zabranjevala jednaka državno-pravna oblika od iste strani, od katere se zagovarja duvalizem. Ko bi bili nasprotniki dosledni ali indifirentni bi morali vesti se nasproti težnjam Čehov, kakor Madjarov. Nasprotno

pa zahteva ista taktika, da bi se Galicija in tudi Dalmacija odcepili od cislitavske polovice.

Jednako se zagovarja osnova deželne avtonomije v Cislitaviji, in to od nemških strank vseh barv, in nikdar ni glasu, da bi se deželna osnova, zamenjala z narodno avtonomijo. Na Češkem v tako imenovanem češkem kraljestvu, hočejo za Nemce jeden del dežele odkrojiti, a ne pod imenom narodne avtonomije, ampak v imenu vseh avstrijskih Nemcev, kakor da bi se Nemci s tako pretenzijo ne postavljali na stališče narodne avtonomije!

O združenju Čehov na Moravskem, Šlezkem, Niževavstrijskem s sedanjim češkim kraljestvom, o razcepljenju Galicije za Poljske in Maloruse, o razcepljenju Štirskke, Koroške in Primorske v zmislu združenja zjedinjene Slovenije nočejo nemške stranke nič vedeti.

Ravno to politiško raznovrstno nasprotovanje, oziroma vedenje kaže zopet, kje so pravi pomočki za utrjenje zapadnih Slovanov, oziroma za pomirjenje narodov in ukrepljenje celokupne države. Da bi pa cesarstvo in zapadni Slovani ne utrdili se na podstavi primernih politiških oblik, morajo pomagati zopet različna sumničnja. Tu se kopičijo kot strašila: „Grossslovenien“, „Grosskroatien“, „Grossserbien“ (Velika Slovenija, Velika Hrvaška, Velika Srbija), in v resnici se je izdrževal celó na Primorskem sistem dolgo let pod zastavo takih strašil. Hrvatje v Dalmaciji se ovajajo s tem strašilom, da bi se ne pridružila Dalmacija zopet v Trojedino kraljevino. Srbom avstrijskim slabé avtokefalno cerkev s strašilom Velike Srbije; Malorusom rušijo poljske stranke svetinje cirilometodijskega obreda, jim hočejo kvariti azbuko in jezik, vse s sumničnjem, kakor da bi ne bili lojalni ali da bi škilili čez meje. Madjarske in poljske stranke delajo proti Slovanom, misleč, da utrjajo sebe, v tem ko delajo tujim, slovanskim in državnim nasprotnikom na korist.

V Čehih niso še iztaknili Velike Čehije, to pa zato, ker nasprotniki sami hočejo krčiti vsaj češko kraljestvo, in ker so Čehi sami v nesrečnem položnju, da njih glavne stranke najbolj zastran češkega in poljskega plemstva ne težé po narodni avtonomiji. Hitro, ko bi se češke stranke potegnile zaresno za narodno avtonomijo, takoj bi bilo na dnevnem redu sumničenje s strašilom Velike Čehije, morda celó, s podtikanjem, da težé po pruski Šleziji, po Lužici, po Ošvicu in Zatoru itd. To morda še doživimo, in potem sprevidijo Čehi, v čegavem zmislu delujejo sedanje glavne stranke. No, za sedaj se ponavlja o Čehih samo stara pesem o „Moskaupilger“, o Moskovitih, sosebno z ozirom na Mladočehe, ki ne trobijo gledé na zunanjo politiko v isti rog, kakor Rieger in tovariši.

Vse težnje in vsa taktika nasprotnikov pa jasno govore, kakó bi se imeli v resnici vesti zapadni Slovani v politiških odnošajih. Taktiki nasprotnikov, da ostajajo Slovani v strahu in kratkovidni, pa pomaga velikansko

orožje, katero se imenuje židovski liberalizem, in katero se izraža v židovskem novinarstvu. Če tudi dela isto za svoje pasemske ali specijalno židovske gmotne interese in prizadeva, s tem tudi slovanskim nasprotnikom veliko škode v kulturnem pogledu, dobiva vendar ista žurnalistika podpore od iste strani, ker se kaže politiški dobiček veči, nego začasna kulturna škoda, katero trpé slovanski nasprotniki. Nobeno pasmo ne razjeda podstave narodnostne takó, kakor židovstvo, in ker je Slovanstvo v večini v Avstro-Ogerski, je še odtod jasno, da gmotna in kulturna škoda je večja na strani Slovanov, nego njih nasprotnikov. Židovstvo je v očeh slovanskih nasprotnikov potrebno zlo, s katerim se pridobivajo večí dobički, nego je prizadeta škoda. Židovstvo je pa vendar jedino preočitno orožje, ki je spoznavajo v obče kot zló tudi zapadni Slovani; samo da doslej niso se branili tega zla s primerno brambo, kakor bi bilo potrebno. Toliko bolj mora vsak Slovan zameriti onim slovanskim voditeljem, kateri se poslužujejo židovstva tudi kot sredstva proti nasprotnikom. Tu so oni na krivi poti, kar smo dokazovali že večkrat.

* * *

Positivno deluje orožje nasprotnikov zapadnega Slovanstva s tem, da pošiljajo naselbine v slovanske zemlje. Te naselbine imajo velike kapitaliste med seboj, kateri pokupujejo slovansko zemljo, napravljajo velika obrtniška podjetja in velike trgovinske zveze; s tem spravljajo slovanski živelj neposredno v svojo zavisnost, ki seza tudi v narodno politiške pravice.

S pomočjo tujega kapitala se zidajo tuje šole, v katere se sili tudi slovanski zarod. Nastajajo tuje občine, protestantske cerkvene srenje, katere so po svoji organizaciji in konfesionalnih pravicah samostalne sredi slovanskega prebivalstva. Te naselbine dobivajo ob jednem pomoč za svoje cerkve in za svoje šole iz Velikonemčije „Gustav Adolf Verein“ je jako važen v tem pogledu. V Monakovem je politiško društvo, katero pošilja gmotne podpore takim naselbinam za kulturne, torej tudi šolske potrebe. Berolinski Schulverein pošilja neposredno denar avstrijskim Schulvereinom, in takó se razširja nemški živelj med zapadnimi Slovani.

V Avstriji imajo „Germanenbunde“, „Bauernbunde“ kateri skrbe za nemško narodno gospodarstvo. Za južno Štirsko osnovali so še posebno društvo, katero namerja pokupovati slovenske kmetije, da se naselijo na njih nemški rokdelci in obrtniki, ter tako pomnože moč nemškega življa.

Nemški turnerji in strelci oživljajo nemštvo v narodno-politiškem pogledu. Turnerji še posebe zahajajo tudi v Velikonemčijo, kjer se napajajo z velikonemškimi idejami. Vse te osnove podpira mnogoštevilno, dobro podprto nemško novinarstvo, in v tem ko zapadni Slovani nimajo niti jednega dnevnika, ki bi bil poštevan inter-

nacionalno, ima nemški živelj veliko takih listov, ki vse opisujejo in označujejo v interesu tega živilja. Ni čudo, ako velikonemške stranke zunaj Avstro-Ogerske dobivajo krive pojme o našem cesarstvu; in ker je delovanje nemškega živilja krepko, živahno in mnogostransko, mislijo zunaj, da je v Avstro-Ogerski jedino nemški narod kulturnen in krepek narod. Tako so dosegle nemške stranke v Avstro-Ogerski to, da pišejo v Velikonemčiji o naši skupni državi tako, kakor da bi zaslužili jedino Nemci gospodovati pri nas.

Čudni pojavi so se vrstili ravno poslednje tedne v Velikonemčiji. V Monakovem je celo princ Ludovik, bodoči bavarski kralj, naglašal, kakor da bi morala Avstro-Ogerska nemška ostati, ter je opominjal, da naj ostajajo avstrijski Nemci zvesti svojemu jeziku in nemškemu mišljenju. Proti tej izjavi so se avstro-ogerski listi odločno postavili. Ali čudno je to, da se piše, kakor da bi se bila ista izjava izvršila v sporazumljenju s centralno nemško vlado, in da je cesar Viljem telegrafski odobral isto izjavo. Ob enem prorokujejo, da svet zvé kmalu nova prehvapljenja, govoreča v velikonemškem interesu. Konservativna Berolinska „Kreuz-Zeitung“, katera ima zveze z višimi krogi, pa je pisala, da zaradi avstro-ogersko-nemške zveze se mora ne samo zunanja, ampak tudi notranja politika ravnati v zmislu te zveze ali bolje reci v zmislu nemške narodnosti. Tudi proti takemu vtikanju v notranje zadeve so se postavili po robu avstro-ogerski listi, ki niso še prodali svojega čustva in ponosa, ki ne dopušča, da bi Avstro-Ogerska podrejala se zunanji, če tudi zavezni državi. Ali tako upiranje nič ne pomaga post festum, ko niso bili slovanski voditelji na svojem mestu o pravem času, in ko so opuščali mnogokaj, kar je za zapadne Slované odločilnega pomena. Sicer niso velikonemški listi nič slabši, nego drugi nemški krogi, ako se spominjamo, kdo je vrgel Hohenwartove fundamentalne člene, kakor stvar opisuje v svojih spominih zdaj že pokojni grof Beust.

Znano pa je, da hočejo v Velikonemčiji našo državo spraviti še v tesnejšo zvezo; tam zagovarjajo se posebno „Zollbund“ obeh držav ali še kaj ožjega.

Gledé na vse položnje, na vedenje in taktiko od nasprotniške strani je pač pomisliti zapadnim Slovanom, kakó se ne bodo cepili in potegovali za postranske, také rekoč konservativne interese, kateri morajo itak slediti, ako se izpolnijo konstitutivna uslovja.

Zapadnim Slovanom je treba zbirati svoje moči; potrata o liberalizmu in konservatizmu ali celo radikalizmu in klerikalizmu ni zdaj na pravem mestu. Slovanom zapadnim je treba biti zdaj opreznim in treznim, in pred vsem velikim na duhu. Malenkosten duh jih ugonobi pod spletkami nasprotnikov. Oportunistvo ni na svojem mestu. Drobtine se ne pobirajo, ko gre za vitalne odločbe.

Videli smo, da cirilometodijske cerkve in literaturnega jezika nasprotniki ne privoščijo zapadnim Slovanom; videli smo, da smatrajo nasprotniki tako teženje kot fundamentalno gledé na utrjenje slovanske narodnosti in gledé na razvitje do najvišjih kulturnih stopinj. In vendar imajo zapadni Slovani liste in ljudi, ki nasprotujejo takim fundamentalnim težnjam: pobrali so razloge nasprotniške in jih mečejo pod noge lastnemu rodu. Ni več zasljepljenosti, kakoršna je ta, in ne moremo govoriti o nepoštenosti; kajti ko bi se taki ljudje zavedali, kaj počenjajo, v čegavem interesu da delajo, spoznali bi, da so Herostrati proti lastni krvi. Spoznati bi morali, da se pošlužujejo tujega orožja, s katerim prizadevajo smrtne udarce v zmislu nasprotnikov zapadnemu Slovanstvu. Zato obžalujemo one sinove češkega in slovenskega naroda, ki, namesto da bi uvaževali kakošna pojasnila, kakor jih podajemo objektivno mi, udrihajo rajši strastno po lastnem rodu; in namesto, da bi sprevideli svoje dosedanje napake, gazijo še bolj po krivih potih dalje sebi v nečast, zapadnim Slovanom pa na neizmerno škodo, kakor njih nasprotnikom na veliki dobiček in jednako veliko veselje. Židovstvo ima v tuji službi že vsaj gmoten dobiček, tudi nima čustva narodnega; lastni sinovi pa jedino v kratkovidnosti in strasti razsajajo nad onimi, ki stvari premišlujejo na podstavi neoporečnih dejstev. Tolažilno bi bilo, da bi vsaj med seboj jedino postopali zapadni Slovani, ki še v složnosti jedva se ubranijo tujim navalom in nakanam.

Med lastnimi sinovi imajo tudi Slovenci take, ki rušijo spoznanje, katero s težavami in žrtvami drugi sinovi zidajo in utrjujejo.

Med Slovenci, kakor med Čehi, je takih, ki v soglasju z najhujšimi nasprotniki smešijo fundamentalne težnje po jedino rešilnih kulturnih sredstvih v cerkvenem in literaturnem pogledu. Pa tudi kar se dostaje narodnopolitiškega teženja zavaja kratkovidnost in strast pojedince, da v zmislu najhujših nasprotnikov zasmehujejo po domačih in tujih listih hrepenenje, obče hrepenenje po narodni avtonomiji. Nasprotnike imajo torej zapadni Slovani tudi v svoji sredi med lastnimi sinovi. To je hudó, in toliko večja dolžnost je, da zagovorniki glavnih, fundamentalnih točk pravega kulturnega programa ustrajajo v borbi s tujimi in domačimi nasprotniki. Narodna avtonomija ostani zastava, na kateri ste zapisani tudi oni dve fundamentalni točki, o katerih se je izrazil nemškonacionalni, protislovanski list, „Das Deutsche Volksblatt“, da bi jih dosegli zapadni Slovani, kljubu ustavi, jedino s silo.

To žuganje bodi zapadnim Slovanom vedni spomin in opomin.

O kritiki dr. Mahniča.

1.

Nasprotniška razpravljanja o namišljenem propagovanju vstočnega razkola.

(Dalje)

Spominjali smo že zgorej na nasprotniški poskus, papeža Honorija s pomočjo istega lista, na čegar podstavi se je nad njim od najviših cerkvenih avtoritet izrekel jednoglasen anatem, pokazati kot popolnoma ortodoksne; ni se torej čuditi, ako se isti poskus, akoravno nekoliko previdniše, ponavlja tudi s pomočjo koncilijarskih obravnav in Leonovega lista. V tem poslednjem je namreč stavek: „τάύτην τὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν οὐχ ἐπεχείρησε διδασκαλίᾳ ἀποστολικῆς παραδόσεως ἀγνῆσαι, ἀλλὰ τῇ βεβήλω προδοσίᾳ μιν ἀπὸ τὴν ἁσπίλον παρεχώρησεν.“ Naš častiti nasprotnik, kateri, kakor povdarja izrecno, vidi v besedi „μιν ἀπὸ τὴν“ part. trpiv. aorista, prelaga ta stavek z besedami: „Opustil je (Honorij) to apostolsko cerkev (rimsko) očistiti (od krivega nauka monotelitiškega) z naukom apostolskega sporočila; ampak pripustil je, da se je nemadeževana (rimska cerkev) onesvetila z nesvetim izdajstvom.“ Razlika med tem in v brošuri porabljenim in citovanim gorenjim prevodom Abbé Fleuryja, ki je utegnil besedo „μιν ἀπὸ τὴν“ smatrati kot infinitiv, je torej v tem, da se v Leonovem listu do bizantinskega cesarja papežu Honoriju po Fleuryju, dosledno tudi po brošuri, očita izdajsko onesvečenje, po mnenju našega častitega gospoda nasprotnika pa samo pripuščenje tega onesvečenja.

Nam in tudi pisatelju od „Slovanskega Sveta“ v odlomkih sporočene brošure, kateri, kakor rečeno, ni namerjal nikake razprave pisati, tudi ne prozvati o Honorijevem vprašanju, more biti pač popolnoma vse jedno, ali se poštevta za bolj pravo ta verzija ali druga. Nočemo se torej prepirati o tem ali celó o pomenu besede „μιν ἀπὸ τὴν“; ravno tako se nočemo na dalje razgovarjati o tem, da se je zaukazalo in tudi na celem zapadu izvršilo sežganje vseh Honorijevih spisov, katero ne more biti neznano našemu častitemu gospodu nasprotniku in je prikladno celó videz vsakatero podstave odtegniti njegovi skupni argumentaciji; jeduako pa nočemo razpravljati o našem gospodu nasprotniku tudi jedva neznani vsebini dela Liber diurnus (ed. de Roziere. Paris 1869, pag. 198—201). Vendar pa ne moremo si kaj, da bi ne kazali na to, kar navaja on sam, in to je samo na sebi dovolj, da razveljavi njegovo argumentacijo.“

Zlasti z nasprotniške strani kot orožje porabljeno mesto iz lista papeža Leona II. do španjskih škofov: „Qui flammam haeretici dogmatis negligendo confovit“ in že celo mesto iz lista istega papeža do španjskega kralja: „Qui immaculatam apostolicae traditionis regulam maculari consensit“ ne svedoči o tem, da se je nad

Honorijem, kakor se trdi z nasprotniške strani, čeravno popolnoma ortodoksnim, izrekel anatem je lino zaradi njegove nemarnosti in neodločnosti v postopanju proti monotelitom, kar bi ne bilo moči pripoznati že samo na sebi; pač pa svedoči o tem, da je delil mnenja krivovercev. Že beseda „confovit“ hoče mnogo reči v listu svetnika, ki, navajen slabosti (napake) drugih zlasti po njih smrti, soditi milo, se posebno nasproti jednemu svojih prednikov, je odbral gotovo najmilejše izraze, naj si je utegnil še takó težko prenašati onesvečenje rimske apostolske cerkve . . .; po hereziji beseda „consensit“ pa ne more v gorenjem stavku pomenjati nič drugega, kakor da je Honorij pritrjeval krivim naukom, to je, delil njih mnenja in ravno zaradi tega ni ničesar ukrenil proti njim celó tedaj, ko je že po listu Konstantinopolskega patriarha Sergija katoliški cerkvi protila prevelika nevarnost.

Do cela o istem svedoči takisto od nasprotniške strani navedeni izrek VI ekumenskega koncilja, da je namreč Honorij delil brezbožna mnenja monotelitov; ako pa hoče naš častiti gospod nasprotnik to pozitivno razsodbo poštovati kot samo negativno, ker je opustil določiti pravi nauk cerkve: bi imeli najmanj mi ugovarjati kaj proti tej sami po sebi prečudni misli, ako bi bila veljavna gledé na zgorej navedeno stvar, in ko bi ne imela proti sebi celó sestave ali zveze, v kateri je izrečeno obdolženje z izrečenim anatemom. Dekret proti monotelitom, za kateri se je v XIII. seji koncil zjedinił jednglasno, navaja namreč po imenu škofo, ki so pristasi krivega nauka, in katere je imenoval in obsodil tudi že papež Agaton v svojem listu do cesarja, in pridevlje neposredno: Mi razglašamo, da so vsi anatemu zapadli; zajedno moramo ž njimi iz cerkve izobčiti in anatemu izročiti bivšega škofa Starega Rima Honorija, ker smo našli v njegovem listu do Sergija, da deli njegov krivi nauk in pritrjuje njegovim krivim mnenjem.* Iz tega naj naši čitatelji posnemajo sami, kakó jim je sprejeti in umeti kot veleimportantno poudarjano trditev, da Honorij se ne navaja ob jednom z vstočnimi krivimi učniki. Že obsodba z anatemom, katera se pametno ne more izrekati zaradi same zamudne (nemarnosti) ali neodločnosti v postopanju proti nikomur, najmanj pa proti mrtvim, kaže, da se je papež Honorij motil ad personam, in da ni kratko nikar dvomiti nad to žalostno okolnostjo, dokazuje, kakor mnogokaj, kar smo zgorej samo opomnili, se posebno pa soglasna utemeljitev izrečene cenzure toliko po konciliju kolikor po svetem papežu Leonu II. Za našega častitega gospoda

*) Nalašč ne omenjamo dogodkov iz XVIII. seje istega koncilja, kateri, ako možno, še veliko glasnejše govoré proti nazorom našega častitega gospoda nasprotnika, menimo pa vendar, da se ne motimo, ako ga opozarjamo na to.

nasprotnika, ki se je lotil dokazati nasprotno in jo pri tem dokazu, ko obseza tudi kritiko ekumenske sinode, tira do predrznosti, tiči seveda opravičenje v tem, da se uklanja celó očitno izgovorjenemu mnenju, kakor da bi obsezala osebna zmeta Honorija, pod podanimi razmerami zajedno zmeta papeža Honorija in rebus fidei ex cathedra. Manj opravičiti pa bi bilo po našem nemerodavnem mnenju za doktorja in profesorja teologije poslednjo misel, katere popolno neveljavnost smo dokazali zgorej, in celó z ničemur ne motivovano razpravljanje žalostnega Honorijevega vprašanja po načinu, kateri je neizogibno zahteval odgovor od naše strani.

Seveda je grešiti in motiti se človeško, pred zagrešenjem vsled okornosti pa ni nikakor varen niti najprevidniši človek, kar priznavamo radi. Drugače pa je z očitbo, da bi mi ne bili čitali namišljeno popolnoma ortodoksnega pisanja Honorijevega, katero mu je kljub temu nakopalo anatem, kakor tudi z obdolžitvijo, kakor češ da bi si bili mi dovolili celó nalaščno spačenje jednega izraza v listu papeža Leona II., da bi nam torej nikakor ne bilo pripisovati poštene namere. Kajti pač jedva se dá navesti kak razlog opravičenja za koga, ki se, jednako dr. Mahnič, proti svojemu nasprotniku vsled nedostatka stvarnih razlogov, poslužuje umazanega orožja sumničenja, in da bi temu podelil nekoliko navidezne verjetnosti, se zateka h kvečenju ali habljenju tega, kar je pisal nasprotnik, in k zamolčanju nasprotniških citatov, torej k očitnemu pačenju; ki pa je pri tem toliko predrzen, z možko odkritostjo resnico in pravico zagovarjajočega nasprotnika obsipati z očitbami, postavljati ga kot nepoštenega, dá, celó obdolževati ga pačenja.

V označevanje tega postopanja bi bili pač našemu častitemu naprotniku toliko gladki izrazi prikladni; teh pa ne smemo rabiti v zaresni polemiki, katera ima varovati dostojnost, zaznamujemo torej tako postopanje s kratka kot postopanje, ki se ne dá kvalifikovati. Nad dr. Mahničem gospodujoča strastnost naj ne deluje na nas jednako nalezljivi bolezni. Mi smo zgorej nam pripisovano hudobno namero oprovrgli s stvarnimi razlogi, kakor tudi temeljito zavrnilo očitbo in obdolžitev, katera se je zalučila proti nam z nasprotniške strani; mi menimo torej tukaj obračati pozornost naših čitateljev jedino še na svojstveni način proti nam bojevanega boja latinizatorjev, da bodo mogli primerjati ta način s postopanjem, katerega se konstantno drži od našega „Slovanskega Sveta“ v odlomkih navedena brošura in pa tudi ta-le naš članek. Pri tem se razkrivajo odločna nasprotja.

Naše čisto orožje so stvarni razlogi, ki govoré za se, torej lahko ugrešamo rabo nedostojnih izrazov in nedovoljnih ulovk (zvitih pomočkov), ki so naravnost izključene; v tem ko sestaje nasprotniško umazano orožje najbolj v sumničenju, katero, samo na sebi nezadostno,

v dosego vsaj navideznega vspaha ne more pogrešati vonjave dostojnost žalečih izrazov in nedovoljenih umetnih pomočkov. Ta različnost orožij, katero rabimo mi, ali, pravilniše, brezsporna preseznost (nadmoč) našega orožja je zavedla našega strastnega gospoda nasprotnika k zgorej opisanemu nekvalifikovanemu postopanju, katero je takó očitno oddaljeno od prizanesljivosti, kateri dajemo gospodovati celó tam, kjer se z nasprotniške strani svetemu pismu, torej podstavi krščanstva dela sila, tu pa tam celó tekst svetega pisma adaptuje ali prisposablja nalašč po nasprotniški nameri.

Potrebujemo tukaj zamo pokazati na one citate iz evangelja, kateri so se z nasprotniške strani navedli v utemeljenje trditve, da bi bil Kristus šest, po namenu in določbi drugo od druge ločenih cerkvá ustanovil ali celó iste postavil drugo proti drugi; ali spominjati na nasprotniško trditev, katera, kakor je očitno, se da dokazati le iz svetega pisma, da razdelitev členov cerkve v zasebnike in nezasebnike bi bil izvršil že božji utemeljitelj cerkve. Zadovoljili smo se zgorej, take čudnosti, katerim ni enakih, oprovreči stvarno, in nahajamo tudi v brošuri, od „Slovanskega Sveta“, v odlomkih navedeni, do cela analogno postopanje. Takó popravlja ista brošura na pag. 55 v škofovski okrožnici citovane, ali z dostavkom dopolnjene besede svetega pisma (Act XX: 28), oziroma dokazuje nedopustnost dostavka že zaradi njegove vsebine; v tem ko se na pag. 27 v škofovski okrožnici v izvršbo dokaza, da ima biti zvezda voditeljica narodu „kakor v zasebnem, takó javnem, kakor v narodnem, tako v družbenem življenju itd. „Bog in njegova sveta cerkev“ nalašč napravljeno adaptovanje 15. vrste 144. psalma nikakor ne poštevta kot pačenje, ampak izrecno kot „lapsus calami“.

Ostaje še oprovrženje nasprotniškega sumničenja (pag. 290) članka „Rimskega katolika“, da je od nas v odlomkih sporočena brošura obravnave Konstanškega koncilja omenila samo zaradi tega, da bi, jednako najhujšim nasprotnikom papeške nezmotnosti, poučila Slovence, da so ekumenske sinode nad papeži. Taka popolnoma svojevotljiva misel našega častitega gospoda nasprotnika, ako ga nočemo obdolževati naravnost hudobije, pač se ne dá razlagati drugače kakor s tem, da nima samo o pojmu papeške nezmotnosti, ampak tudi o ekumenskih sinodah zeló nejasne predstave. Ta okolnost, katera razlaga tudi našemu častitemu gospodu nasprotniku lastno, že zgorej omenjeno nizko cenjenje ekumenskih sinod, nas sili k naslednji obširniši razpravi, katera s pomočjo pojasnila opravičenja, avtoritete in zadače ekumenskih sinod, kakor tudi njih razmerja k papežem, podá dokaz, da nismo imeli in smo popolnoma oddaljeni od namere, ki se nam pripisuje z nasprotniške strani, kar kaže brezdvombeno že vsebina v našem listu v odlomkih navedene brošure, temveč je celó absolutno izključena.

Koncilji imajo svojo osnovanje ali opravičenje v evangelju*), in se je to posebej povdarjalo na V. ekumenskem koncilju. Zgled svoj imajo v cerkvenih zborih, ki so se vršili že za dobe apostolov v Jeruzalemu pod njih osebnim vodstvom, nahajajo se v cerkvi v obče že v najstarejših časih, in morajo še dandanes škofje obetati celó v svoji prisegi pokorščine, da bodo, ako ni zakonitih zavir, poslušni pozivu k sinodam. Konciljem, sosebno tu izključno poštevanim ekumenskim konciljem od cerkvenih očetov soglasno pripoznano merodavno avtoriteto so varovali zlasti rimski papeži. Kdor bi imel dvom proti temu, jednako našemu častitemu gospodu nasprotniku, ta naj se o dotičnih nazorih najimenitnejših kot svetnikov češčenih papežev bolje pouči iz znanega lista: Epistola Leonis I. ad Episcopos Galliae in iz patriarhom Konstantinopoljskemu, Aleksandriškemu, Antijohiškemu in Jeruzalemskemu, ob jednom odstopivšemu Antijohiškemu patriarhu Anastaziju kot običajno sporočenega veroizpovedanja svetega Gregorja**), kateremu se pridaje kot znamenitemu cerkvenemu učitelju tudi redki priimek Velikega, ter naj si zapomni tudi iz najnovejše dobe iste nazore poštavajoče postopanje papeža Pija IX.

*) Math XVIII. 20 „Zakaj kjer sta dva ali kjer so trije zbrani v mojem imenu, tam sem jaz v sredi med njimi“. Primerjaj C 3 D 20.

**) Priobčena v delu: „Epistolae ex registro beatissimi Gregorii Papae primi cum indulta S. D. Julij Papae II. 1505 et cum privilegiis ducalis domini Venetorum 1504 Lib. I. fol. 5 epist. 24.“ čegar konec se glasi: „Unde Fratres Sanctissimi per venturum iudicem rogo, per multorum millium angelorum frequentiam, per ecclesiarum primitivorum, qui conscripti sunt in coelis, sub hoc pastoralis curae onere lacessentem orationis Vestrae intercessione me adiuvente, ne suscepta me pondera ultra vires premant. Memor vero quod scriptum est, orate pro invicem ut solvemini: etiam impendo quod peto, ut recipiam, quod impendo. Dum omnes nos per orationis opem coniungimus quasi ambulantes per lubricum vicissim nobis manus tenemus, fitque ex magna provisione charitatis, ut eo singulorum robustius perfigatur, quo in altero alter munitur. Praeterea, quia corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem: sicut Sancti Evangelii quatuor libros, sic quatuor concilia suscipere et venerari me fateor. Nicaenum scilicet in quo, Constantinopolitanum quoque, in quo, Ephesium etiam primum in quo, Calcedonense vero in quo, tota devotione complector, integerrima approbatione custodio, quia in iis velut in quadrato lapide sanctae fidei structura consurgit, et cuius libet vitae atque actionis existat, quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse cernitur, tamen extra aedificium iacet. Quantum quoque concilium pariter veneror, in quo epistola, quae ibi dicitur erroris plena, reprobat Cunctas vero, quas praefata veneranda Concilia personas respuunt, respicio; quas venerantur, amplector. Quia dum universali sunt consensu constituta: se et non illa destruit, quisquis praesumit aut solvere, quos religarunt, aut ligare, quos solvenerit. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. Quisquis vero praedictarum Synodorum fidem tenet, pax ei sit a deo Patre per Jesum Christum in unitate Spiritus Sancti per omnia saecula saeculorum. Amen.“

Temu papežu, kateremu je bilo varovanje imenitnosti in vseh prav svetega Stola, kakor znano, prav posebno pri srečju, bi bila določba dogmata o nezmotnem učenstvu rimskega papeža brezsporno ravno takó svobodna, kakor določba dogmata neomadeževanega spočetja Marije, katero določbo, če tudi se je poprej seznanil z dotičnimi mnenji škofov, je vendar, ne da bi se skliceval na to, sklenil, izvršiti preprosto z besedami „Dei et nostra auctoritate“, torej iz lastne polnooblasti. Če pa je kljubu temu v določbo dogmata papeške nezmotnosti sklical Concilium Vaticanum, in ako se v konstituciji „Pastor aeternus“ z jedne strani pri utemeljevanju dogmata izrecno sklicuje tudi na določbe treh konciljev, z druge strani pa v odstavku, obsezajočem določbo (Definitio) dogmata, dá vtakniti besede: „učimo s pritrevanjem svetega koncilja (approbante S. Concilio) in razgllašamo kot od Boga razodet dogmat“ s tem očitno daje izraz istim nazorom o avtoriteti konciljev, katere objaviti se svetemu Gregorju Velikemu ni zdelo odveč, kakor kaže gorenja opomnja.

Ta velika avtoriteta ekumenskih sinod, katero, kakor je videti, pozna častiti gospod nasprotnik takó malo, da se kar nič ne pomišlja, lehkomišelnost in predrzno raziskavati opravičenost njenih izrekov ali razsodeb in na osnovi te raziskave vsak dvom izključujočim pozitivnim razsodbam te avtoritete priznavati jedino negativen pomen, ta avtoriteta, pravimo, pa nima svojih uslovij samo v opravičenosti, sloneči na svetem pismu in konstantnem sporočilu, ampak tudi v svoji, z nasprotniške strani takisto slabo ali nepoznani velevažni zadači in onih, z nasprotniške strani do cela preziranih ozkih odnošajih, v katerih so sinode nasproti vsakodobnemu vidnemu poglavarju cerkve.

O velevažni zadači obćih konciljev nas poučuje cerkvena zgodovina. Kolikorkrat koli se je zdelo, da grozi v cerkvi huda nevarnost zakonitemu redu vsled rapidnega razširjanja krivega nauka ali drugačnih neugodnostij, posluževali so se izrednega sredstva, da so sklicali obće koncilje, in so se pred njih zborom pozivljali vsi verniki k molitvi za ugoden vspeh prevažnih sinodalnih obravnjav, kakor se je to zgodilo tudi v najnovejšem času, predno se je otvoril Concilium Vaticanum. *) V slučajih (katerih ponovitev nikakor ni izključena kljubu vsej človeški previdnosti), ko se je motil red takó daleč, da je nastajal prepričeló za stol Petrov, cerkev, potem ko je bila srečno odstranila cesarski vpliv, s katerim so neopravičeno sezali nekdanji Karolingi in Otoni tudi v čisto cerkvene zadeve, ni si mogla pomagati drugače, kakor s sezivom konciljev. Papež Pavel III. je torej gledé na naglo razširjanje protestantizma spoznal za dobro v svoji, seziv Tridentinskega koncilja naznanjajoči bulli „Initio Nostri“ izrecno poudarjati velevažno zadačo obćih kon-

*) O dotičnem papežkem jubilejnem listu od 11. aprila 1869 glej Arhiv za katoliško crkveno pravo, zvezek XXIII. str. 14639

ciljev, ko je zaznamoval poslednje kot „remedium optimum et opportunissimum“.

Kar je le misliti možno, najože odnošaje obćih konciljev k vsakodobnemu poglavarju cerkve dobivajo, da bomo kratki, svoj popolni izraz v tem, da vsi konciljarski sklepi brezuslovno potrebujejo izrecnega papeškega potrjenja, da so za cerkev obće veljavni. Že sezvanje obćih konciljev pristaje papežu jednako, kakor postavljenje njih opravnega reda*), dasi se poslednje prepušća navadno konciljem, zlasti ako zborujejo zunaj Rima. Tudi predsedništvo na obćem koncilju pristaje izključno papežu ali v njegovi neprisotnosti papežkim legatom, in je karakteristiško, da, če tudi poslednji popolnoma pritrjujejo sklepom konciljevim, potrebujejo ti sklepi, da se poštevajo veljavnimi, še izrecnega poznejšega papeškega potrjenja, kakor to brezdvombeno dokazuje v napadeni brošuri navedeni in z nasprotniške strani svojstveno komentovani list papeža Leona II. do grškega cesarja.

Pač poznamo ekumensko sinodo (II ekumensko in I Konstantinopoljsko), katera z ozirom na to, da je šlo pri njenem sezvanju jedino za Vstoka dotikajoći se krivi nauk Macedonijev, je bila sklicana brez naprejšnje vesti papeževe, in pri kateri so bili dosledno zastopani samo vstočni (orijentalški) škofje. No ta sinoda se je ravno zaradi tega prvotno poštevvala samo kot partikularen koncil, čegar sklepi so obće obveljali še le tedaj, ko so pozneje zadobili papeško potrjenje, vsled česar, kakor se ume samo po sebi, je bila prvotno partikularna sinoda povišana v ekumenski koncil. Mi poznamo tudi drug obći koncil (Konštanski), kateri je bil prisiljen, ne da bi imel papež opraviti pri tem, sklepati sklepe, in s tem se hoćemo mi baviti поблиže, ker se sklicevanje na obravnave tega koncilja postavlja z nasprotniške strani kot poskus, ki bi dokumentoval nadredje obćih konciljev nad papeži.

Cerkev je imela uže od leta 1378 dva papeža, katera podpirana od jednako moćnih strank (pristašev), sta drug nad drugim izrekla cerkveno prokletstvo, kakor je to navadna posledica razkola, ter sta v pravem pomenu besede vojskovala se drugi proti drugemu. Koncil, ki so ga sezvali kardinali, da bi se napravil zopet zakoniti red, se je sešel leta 1409. v Pizi, vendar pa ni imel zaželenega vspeha, da, nered vsled izvršene volitve novega papeža se je še povećal zaradi tega, ko kljubu temu ni odstopil nobeden odstavljenih papežev, cerkev torej namesto dosedanjih dveh, je imela celó tri papeže, in

*) Starejši obićaj, po katerem so sklicevali sinode bizantinski cesarji, ne obseza oškodovanja tega prava, kajti dá se dokazati, da so se pred sezvanji popraševali papeži za pritrjenje, in vzrok tem sezvanjem je bil v tem, da sestanek obćih konciljev je izreden ukrep, ki se izvršuje obićajno le v pogledu na veliko kaljenje miru. Hudo kaljenje miru pa provzroćuje vedno razbrzdavanje strastij, in je bilo potrebno, da jih je ukrotila poprej posvetna oblast, da se je mogel takó fiziški omogoćiti shod oćetov konciljskih.

kakor je samo po sebi umevno, je vsakega svoja stranka poštevvala jedino legitimnim. Nikakor pa ni dvomiti, da pri istodobnem vladanju treh papežev, katerih vsak, ker od kardinalov izvoljen, ima navidezno legitimiteto, zajedno jako znatno pristaštvo zase, cerkev pogreša svojega zakonitega poglavarja in Centrum Unitatis, s kratka, naslednika Petrovega, torej pravega papeža.

Takošno je bilo žalostno stanje, istodobno tudi vsled nastopa Husitov in Viklefitov vznemirjane cerkve, ko se je sešel Konštanski koncil, da bi zopet napravil kaljeni red. Ta obći koncil je imel torej, ako je hotel zadostiti svoji zadaći, pravico, da, bil je prisiljen, brez vmesnega posezanja nebivajoćega postavnega poglavarja konstitovati se kot nepopoln koncil in do rešitve svoje zadaće vesti se kot zaćasna najviša avtoriteta cerkve. Kdor ocenjuje brez predsodka obravnave tega koncilja, na katerem je bil papež Ivan XXIII. zastopan osebno, oba druga nasprotna papeža pa po svojih legatih, mora priznati, da ni bilo nič, česar bi ne bi poskusil isti koncil, da bi pripravil te tri papeže k prostovoljnemu odstopu od prisvojene jurisdikcije, s tem pa omogoćil volitev novega papeža, kateri bi bil potem po svojem spoznanju, s konciljem ali brez koncilja, tudi s pogledom na Husite in Viklefite ukrenil potrebne ukrepe in uredil, kar bi se bilo zdelo tudi še drugaće primerno. Še le ko je bil papež Ivan XXIII. kljubu obljudi, v drugi seji s prisego potrjeni, da odstopi, ko bi isto storila tudi oba nasprotna papeža, zapustil skrivše koncil, da bi se odtegnil svoji obljudi, so se v tretji, četrti in peti seji završili sklepi, kateri pać izrekajo nadredje koncilja tudi nad papeži.

Da so isti sklepi imeli pred oćmi prav za prav le, kakor rećeno, pod svojstvenimi razmerami zbrani Konštanski koncil in dosledno le tri papeže, katerih ni bilo nobenega poštevati poglavarjem cerkve: ući že kontekst, v katerem se poleg oćividno nasproti Husitom in Viklefitom povdarjene „fides“, od „Reformatio Ecclesiae in capite et membris“, kar pać kaže na prvem mestu na izvršbo volitve novega papeža, posebe povdarja „extirpatio dicti schismatis“, kateri izraz kaže oćitno in sicer izključno le na zadaćo Konstanskega koncilja, oziroma na tri nasprotne papeže, katere ima odstraniti koncil. Ako pa obsezajo ti sklepi, česar ne zanikujemo, mnogokaj, kar ne izključuje nasprotne interpretacije: dá se to pać opravićiti pri vodstvu zakonitega poglavarja pogrešajoćem, torej nepopolnem koncilju in v pogledu na njegovo skrajno težavno poleženje, katero je bilo le preprimerno za prekoraćenje področja.

Vsekakor svedoći vršenje obravnave tega koncilja, potem ko je bil postal popoln vsled volitve novega papeža Martina V., neoporećno o tem, da koncil, ki se je bil v iztrebljenje razkola postavil nad tri papeže, da, celó se poprijel proti njim, kjer se je zdelo to potrebno, naj-

strožih ukrepov, da ta koncil je bil oddaljen od predrznosti, da bi se bil postavljajal nad zakonitega poglavarja cerkve. Vršenje obravnav se dá namreč v kratkem združiti, kakor sledi. V 41. seji jednoglasno izvoljeni novi papež je sklenil sicer v naslednji 42. seji sporočiti svoje misli o cerkveni reformi, kakó bi jo bilo izvesti v zmislu od koncilja v 40. seji sklenenih členov; ali v njegovi na to reformo odnašajoči se dekreti, kateri so se priobčili v 43. seji, kažejo, da se nikakor ni smatral zavezanim po sklepih nepopolnega koncilja, odnašajočih se na reformo, ker je popolnoma preziral ravno njih najvažnejši del. V 44. seji je papež sklenil določiti kraj za bodoči obči koncil, v 45. seji pa odobriti in potrditi na veronauk odnašajoče se sklepe koncilja ter razpustiti koncil.

Jasno pa je, da koncil, čegar sklepe papež, ne da bi naletel na zaresen upor, spozna za dobro nekoliko prezirati kot neveljavne, nekoliko pa odobriti in potrditi, ne more se nikakor obdolževati predrznosti, da se hoče postavljati nad papeža. Konstanški koncil med časom, ko ni bilo zakonitega obče pripoznanega poglavarja cerkve, kakor rečeno, ni imel samo pravice, ampak že s pogledom na mogočno pristaštvo, katero je imel vsak treh papežev v koncilju in zunaj koncilja, je bil naravnost prisiljen, razglasiti se in vesti se kot jedino merodavna najviša cerkvena avtoriteta, dá, priznati je, da ni v povišanje svojega imena mogel storiti preveč, ako je hotel zadostiti svoji velikanski in skrajno težavni zadači. Žalostne posledice Pizanskega koncilja so opominjale, da se opusti že pri začetku obravnav (med drugo in tretjo sejo) v razgovor spravljena papežka volitev, dokler nista prostovoljno odstopila ali postala vsaj neškodljiva vsaj ona dva papeža, katerih izvolitev je imela največ pravice do videza legalitete. To pa zahteva mnogo časa, o katerem so sodili očetje koncilja, da ga je posvetiti ne nedelavnosti, ampak nekaj v to, da bi se napravil zopet po Husitih in Viklefitih kaljeni red, do katerega je bilo vrhu tega sosebno pogumnemu rimsko-nemškemu cesarju, nekaj reformaciji cerkve, ki jo je poštrevati kot nekako geslo tedanje dobe, in po kateri so tudi mnogotero težali kot po sredstvu proti ponovitvi razkola.

V poslednjem odnošenju je koncil pač prekoračil svoje področje, ker je kot nepopoln koncil imel jedino zadačo, napraviti zopet v cerkvi kaljeni red; dá, prekoračil je celó meje popolnih občih sinod, ko je zaukazal konec vsakega desetletja zbiranje konciljev, ki v nasprotju s sporočilom, po katerem so se koncilji zbirali vedno le kot izredno, v odstranjenju nevarnih vretij, torej kot nad vse redko rabljeno sredstvo, in je tudi po določbah, odnašajočih se na zmanjšanje števila kardinalov, kakor tudi na spremembe v statusu papežke kurije v obče, stopil isti koncil na tla, na katera stopati se niso brez vzroka ogibale dotlej celó popolne ekumenske sinode. Ali te in podobne z najboljšo namero dogovorjene sklepe je ravno zato, ker so bili popolnoma oddaljeni od pod-

ročja nepopolnega koncilja, bi bili torej dobili veljavo le vsled izrecnega papežkega odobrenja in potrjenja, je jedino primerjati *) z analognimi željami francoskih škofov, izraženih na Vatikanskem koncilju, o katerih je spoznal papež Pij IX. poštrevati jih ravno tako malo kakor na Konstanškem koncilju voljeni Martin V. Francoskim škofom ali očetom Konstanškega koncilja izražanje takih mislij, nobenega dogmata se ne dotikajočih, v zlo jemati bi pač jedva komu prišlo na misel, ako izvzamemo morda našega častitega gospoda nasprotnika.

Sklepe Konstanškega koncilja in rebus fidei je papež pripoznal kot zakonite, odobril in potrdil; proti istim se torej utegne celó z nasprotniške strani ugovarjati ravno tako malo, kakor proti njegovemu v izkore-

*. Kakor znano, so na Vatikanskem koncilju:

a) predlagali nemški in francoski škofje, da bi se škofom od Apostolskega stola po tednji navadi le za določen čas podeljene kvinkvenalne „triennale“ in „annualne“ fakultete v bodoče podeljevale za ves čas škofovskega službovanja. Podobno naj bi se ravnalo tudi z vsemi onimi izrednimi fakultetami, katere se po današnji navadi podeljujejo škofom le za število slučajev. Nadalje naj pridržuje papež jedino najvažnejše stvari v dispenciji in podeljenje dispencije, v vseh drugih, sebi ne izrecno pridržanih slučajih naj bo v oblasti škofov. Konečno naj se Tridentinska določba (sess. 24 cap. 6 De ref.), po kateri morejo škofje odvezati od vseh iz delictum occultum izvirajočih irregularitet in suspencij svoje dijecezane tudi v papežu pridržanih slučajih, ako so skrivni, raztegne tudi na rezervacije, ki so sledile po Tridentinskem koncilju. Potem je:

b) predlagalo več francoskih škofov, naj se važnejše in znamenitije stvari (causae maiores), katere, kakor je znano, je obravnavati in razsoditi takoj v prvi instancijski pri Apostolskem stolu, določijo zakonito; v tem ko se sedaj ravna z vsem kot s causa maior, kar dotičniki v vsakem pojedinem slučaju poštrevajo kot tako, torej se prinaša pred papeža in sprejema od tega. Nadalje so:

c) takisto francoski škofje predlagali, naj se v zaznanje in pospeševanje cerkvenih in verskih interesov jednega in istega naroda praznujejo od časa do časa nacionalni koncilji. Naposled pa so:

d) tudi francoski škofje predlagali, naj se shajajo redno od časa do časa, morda vsakih dvajset let ekumenski koncilji.

Naš častiti gospod nasprotnik pa se more preveriti o polni pravosti teh predlogov iz Martin Collect ed II. pag. 154 sq. 156, 157, 163 sq. in 177. Podajajo zanj, kakor verojetno, zaželeno, vsekakor bogato polje, francoske in nemške škofove, ki po predlogih pod a) in b) hrepené malone po takó nezavisnem položenu, kakoršno imajo grško-orientalski škofje, poleg tega po svojem k d) omenjenem predlogu želé tudi še vedno od časa do časa povračajoče se zborovanje občih konciljev, podajajo torej polje, sumničiti te škofove skrivne hudobne namere razširjanja orientalskega razkola; ali iste, z ozirom na njih pod c) omenjeni predlog, celó kot malikovalce narodnosti, torej kot prave pravcate ali telesne pagane ovajati čitateljem „Rimskega katolika“, čegar popir je zeló potrpežljiv. Ali bi pa s temi sumničenji, katera bi bilo utemeljiti celó laže, nego proti nam nametana sumničanja, katera utegnejo imeti torej mnogo vabljivega, morebiti ne bil v nevarnosti, z drzno prisvojeno lastnostjo kot čuvaj čistosti katoliškega nauka osmešiti se tudi tukaj? To pač je drugo vprašanje, na katero odgovoriti moramo prepuščati njemu.

ninjenje razkola razvitemu delovanju, čegar blaženi vspeh, kakor rečeno, ni bil doseči drugače, kakor s tem, da se je v odpravo jednega največih zlegov sklicani koncil proglasil kot največa avtoriteta cerkve in se vsled tega postavil nad tri papeže, kateri so se bojevali drugi proti drugemu. Gledé na hudo podcenjenje položaja in zadač konciljev, katero se kaže v članku „Rimskega katolika“, in katero meji malone z nenaklonjenostjo, pač ni nikakor izključeno, da živi dr. Mahnič v domišljiji, da bi bilo, ako bi se bili v XV. stoletju našli njemu v modrosti enakovrstni možje, lahko možno, izkoreniniti razkol, tudi brez koncilja kot najvišja avtoriteta se vedočega; mi pa se držimo zeló zgovornega dejstva, da je Martin V. sprejel njega jednoglasno zadevšo izvolitev v papeža, da pa je s tem odobril in potrdil delavnost koncilja tudi na to stran, zlasti pa poleg prostovoljnega, po koncilju provzročena odstopa papeža Gregorija XII., ob enem tudi odstavljenje Ivana XXIII. in izrečenje prokletstva nad Benediktom XIV.

Po vsem tem imamo pač pravico do posledice, da sosebo iz izrecno izgovorjenih drugačnih namer nastalo sklicevanje na obravnave ne seveda ne nezavedljivega Bazelskega, ampak Konstanškega koncilja, ki ga je ka tolikom omenjati z zahvalo in navajati kot klasiški

zglede avtoritete na koncilju izvoljenega papeža, čegar potrjenja kljubu temu niso mogli pogrešati sklepi koncilja, da, pravimo, sklicevanje na obravnave tega koncilja ni poštovati samo kot popolnoma brez pomisleka, ampak z ozirom na skupno vsebino teh obravnav, kaže se z nasprotniške strani nam pripisovana hudobna namera naravnost kot izključena v očeh onih, ki popolnoma poznajo obravnave iz akt, zajedno največe težave tedanjih časnih razmer iz zgodovine. Ko bi bil naš častiti gospod nasprotnik o bistvu občih konciljev in o njih razmerju k Apostolskemu stolu rimskemu sam seboj na čistem: jedva bi se bil, kakor smo omenili že zgorej, predrznil nastopiti s svojim po ničemur utemeljenim sumničanjem, da med papeži in občimi koncilji, kateri se celó misliti ne dajo brez papeža, ne more biti govorjenja o nadredju ali podredju, dokler se jednako z nasprotniške strani takó strastno napadeni brošuri, ne izpodkopuje primat in nezmotnost papežev, kakor se to trdi v „Rimskem katoliku“ brez vsakorsne stvarne utemeljitve, temveč se papeške določbe izrecno, celó v mnogoteri ponovitvi postavljajo kot norme, katere nespremenjeno vežejo vse vernike, sosebo pa škofo, torej se varuje katoliško stališče veliko trdniše, nego varuje isto gospod nasprotnik.

D o p i s.

Izmed Srbov, 20. julija. (Petstogodišnjica). Minuli so slavnostni dnevi, katere je praznoval ves srbski narod tam, kjer biva v skupnosti, in kjer je razkropljen po naselbinah po raznih krajih sveta. Kratkovidna politika je tu pa tam, zlasti na avstro-ogerskih tleh, zabranjevala priredbe in udeležbo naroda srbskega; kjer se je dosegla zabrana, je narod pa v duhu bil med slavitelji petstoletnice, kateri ni jednake v zgodovini. Sicer pa se je slavnost vršila povsod v najlepšem redu, v Srbiji sami pa je bilo momentov dovolj, da je narod z oduševljenjem završil slavnost. Cesar Franc Josip je častital novemu kralju Aleksandru I., jednako je car Aleksander III. poslal svojega pooblaščenca Persijanija na miropomazanje mladega kralja ter je ob enem poslal voščilno brzojavko.

V Kruševcu samem se je na Vidov dan zbralo okoli 20.000 množice srbskega naroda; pri slavnosti so bili tudi tujei in zastopniki večih listov večih narodov vse Evrope. Veličastveni so bili trenutki, ko se je v Kruševcu zbiral narod okoli cerkve, v kateri je bila arhijejska služba v prisotnosti kralja in prvih državnih dostojanstvenikov. Cerkev je prenapolnil narod, ogromna večina je pa čakala, da se je završila služba božja z največo svečanostjo. Potem je prišel kralj z velikim spremstvom, za njim mitropolit Mihail z velikim številom

svečeništva iz cerkve ter so se postavili na kraj ali zgradbo, ki je bila prirejena za to priliko. Tužno-svečana služba, ki se je vršila nato za bezsmrtne duše na Kosovu poginulih junakov, bila je takó ginljiva, da je pretresla srca vseh, ter je narod prelival solze. Vsebinska cerkvenih pesmij in njih melodij, katere so se pele in ponavljale, je taka, da mora pretresti človeka do dna srca. Liturgija za mrtve je taka, da ni nič milejšega na svetu. A kaki so bili trenutki, ko je mitropolit vzel sveče, pa jih razdelil kralju, ministrom in prvim zastopnikom naroda ter jih zapalil sam, sveče, katere so držali, dokler niso bile opravljene molitve in završene žalopojke! Čitanje podušne liturgije in prepevanje pesmij trajalo je nad poldrugo uro, najginljivejša mesta so bila, ko so s tresočim glasom vzkliknili: „Pomjani gospodi i pomiluj za vjeru, očečstvo i cerkov tvoju na Kosovu život svoj položivših mužestveno padših,“ kar se je mnogokrat ponavljalo z malimi dodatki in spremembami.

Srca je pretresal tudi govor, ki ga je govoril mitropolit ob tej priliki ter narod povzdigoval do naduševljenja. Petsto let je prešlo v večnost, govoril je med drugim mitropolit; takrat je bila srbska carevina slavna in silna: Vse srbsko pleme je bilo v zajednici, v zadruzi in je uživalo vsako dobro, bilo srečno in napredno. No doleteli so kakor iz oblaka toča Azijati in s fanatizmom,

žejni krvi krščanske, udarili na državo srbsko. Srbski car Lazar, katerega običajno zovejo knez Lazar, pozove srbske junake, da branijo domovino in odide iz prestolnice svoje sam ter povede svojo vojsko, ž njim gredó i hrabri Jugovići i bratje carice Milice. I tako na tužnem Kosovem polju udarili sta dve vojski, srbska in turška. Prolije se mnogo krvi, pogine mnogo vojska, poginejo dični junaci Miloš Obilić, dva njegova verna pobratima, stari Jug Bogdan, vsi njegovi hrabri sinovi slavni Jugovići, pa z njimi pogine sam car Lazar. Zaplače carica Milica tedaj v svojem dvoru, zaplačejo kakor ona i mnoge srbkinje vdovice, Srbija postane tužna robinja. I robuje ona dolgo i vzdihuje od težkega jarma. Mnoge njene sinove in hčere odvedejo daleko služiti strastim zmagovalcev. Ta pad srbske carevine takó je globoko vrezan v spominu narodnem, da skozi ves čas teškoče in dolgote robovanja narod ne pozabi Kosova, katero želi in teži, da osveti (maščuje), ne pozabi svetega velikomučenika kneza Lazarja, Jugoviće, Miloša Obilića, koji dojde v šotor sultanski, prošedši skozi vso turško vojsko in tu dokaže svojo vernost narodu in vladarju svojemu, ne pozabi narod srbski kosovskih neumrljivih izginulih junakov, katere so pesmi in gosli slavile in sporočale spominu narodnemu s kolena na koleno daljnemu potomstvu. Pa evo poznamo jih i mi, i mi jih slavimo in za nje tako vsenarodno molimo k Bogu. Ti izginuli kosovski junaci s svojim padom in s svojo smrtjo so vzdignili slavo svojemu narodu. Njihova vspomena očuva duh, ime i ponos narodni. Naj jim je slava! (Narod kliče: slava jim!) A glej neumljivo osodo! I Vuka Brankovića pameti narod, pameti njegovo izdajo, njegovo neverstvo narodu in vladarju. Strašno prokletstvo spremlja njegov spomin. In to prokletstvo bo trajalo, dokler traja narod in pleme naše. Naj spomin o rodoljubivih junacih kosovskih pouči potomce o rodoljubju, naj se na njih ugledajo naraščaji našega naroda, da tudi oni ljubijo svojo domovino, svoj narod in svojega vladarja. Tam v večnem božjem carstvu vi, slavnega spomina kosovski junaci, mučeniki, neumrli branilci vere in domovine, i ti, sveti velikomučeniče care Lazare, ki si više cenil večno nego časno, nebeško nego zemeljsko carstvo, pogledajte na svoje potomce, na svoj narod, ki vas poveličuje, se spominja in moli! Mir prahu vašemu, slavni junaci, mir vam v zemlji srbski, okvašeni in napojeni s krvjo vašo

in naj se raduje vaše pravedne (poštene), rodoljubne in svete duše na vse večnost. Amin!^a

Med vso službo božjo so ob raznih trenutkih pokali topovi in puške vojakov. Tu pa tam je spremljalo petje pevsko društvo „Obilić“, in sicer tako harmoniški, da je vse strmelo

Po završeni službi zadušni je blagoslovil mitropolit zastavo pevskemu društvu „Obilić“, kateremu je kralj Aleksander kakor pokrovitelj sam kumoval in s tem povzdignil to svečanost. Zastava je takó krasna, da nimajo take pevska društva niti večih narodov. Na vse to je mladi kralj s spremstvom z gimnazijskega krasnega doma pregledal vojsko.

O 5. popoldne se je položil temelj spomeniku kosovskih junakov, ki se povzdigne z narodnimi doneski na glavnem trgu sred Kruševca. Na ta spomenik priložil je prvi kralj Aleksander 2500 dinarjev; kralj je položil tudi prvi kamen v temelj, in za tem so položili nebrojno vencev iz vse Srbije. Zapis položen v spomenik kosovskim junakom v Kruševcu se glasi: „V ime Očeta i Sina i Svetega Duha, Amin! Tukaj v Kruševcu, nekdanji prestolici carja Lazarja, na Vidov dan petnajstega junija, leta od Kristovega rojstva Krista Spasitelja tisoč osem sto osemdeset devet, na dan ko se navršuje pet sto let od propasti srbskega carstva na Kosovu, po milosti Božji i volji narodni kralj Srbije Aleksander prvi, v prisostvu svojih namestnikov, vlade, arhijereja, predstavnikov cerkvenih oblastij, naroda, svečenstva in vojske, položi temelj temu Spomeniku narodne zahvalnosti Caru Lazaru i njegovim slavnim junacima, izginulim na Kosovu na Vidov-dan 15. junija 1385, hrabro branečim očetnjavo, vero i slobodo srbskega naroda. „Da se priča i pripovjeda, dok je ljudi i dok je Kosova!“ (Sledé podpisi kralja, namestnikov njegovih, mitropolita in ministrov.

Ves čas tridnevne slavnosti vladal je najtiši mir in najlepši red, zajedno je bilo prekrasno vreme. Kaj bi se godilo pa pri drugih narodih ob takih prilikah in pri taki množici naroda? Pokazal je narod srbski, da se zna vzorno vesti.

16. junija (28. jun. n. št.) se je položil temelj na reki Rasini državni tovarni za smodnik, ki bo stala kakih 500 tisoč zlatih. Temeljni kamen ima daljši napis; bil je tudi tukaj kralj prisoten. (Dalje prihodnjič.)

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

O kritiki dr. Mahniča. Kritiko priobčuje iz „Slov. Sveta“ že nekaj številčk zaporedoma tudi Dunajski „Parlamentär“. Dr. Mahnič je priobčil ravnokar V. zvezek svojega „Rimskega Katolika“, v katerem nam že odgovarja, dasi mi s kritiko o njegovi kritiki nikakor nismo še pri kraju. Častiti naš gospod nasprotnik trdi, da piše

za izobražene čitatelje; „Slov. Svet“ je o sebi isto trdil že v svojem programu. Če pa primerjajo čč. p. n. naobrazenci pisavo in kritiko „Rimsk. Katolika“ s pisavo in kritiko, ki jo podaje „Slov. Svet“, razvidijo takoj, da je v kritiki obeh listov bistvena razlika, in sicer taka, da bi nevesčak kmalu ne vedel, katera pisava je primernejša. Za zdaj opozarjamo naše čitatelje na V. zvezek

„Rimskega Katolika“, da pregledajo sosebne strani 509 do 522, katere so posvečene našemu listu in si pri tem predočujejo, kar je doslej pisal „Slovanski Svet“ od začetka do danes v obče in o kritiki dr. Mahnič posebe od 9. št. t. l. naprej. Opozarjamo pa tudi na str. 450 do 457 V. zvezek „Rim. Kat.“, kjer je posvetil „Rim. Kat.“ častitemu svečeniku Andreju Fekonju, zasluženemu slovenskemu pisatelju, članek povodom tega, da je imel ta svečenik pogum, priobčiti in podpisati članek v letošnjem „Slov. Svetu“. Sicer pa ima tudi V. zvezek na mnogih straneh krasne epitete tudi za „Slov. Svet“: tako je čitati na pag. 485 naslednji stavek: „In vendar je „Zvon“, vendar je „Slovan“, za njim „Slovanski Svet“ več protikrščanskega in revolucijonarnega zaplodil mej narod, posebno pa mladino slovensko, nego bi bilo mogoče očitnim heretikom in framasonom.“ Kar se dostaje „Slov. Sveta“, bi mi vendar uljudno prosili, da bi se nam navajali tudi spisi, članki, odstavki in stavki, ki bi dajali opravičen povod takim pridevkom, takim očitanjem. Ali bi bilo res misliti, da je možno nasproti čitateljem „Rim. Kat.“, med katerimi je vendar mnogo jako izobraženih in tudi mislečih svečnikov, kar nasipati trditve in sumničenja brez navajanja potrebnih dokazov? Dr. Mahnič, ki v svoji nevednosti in strasti izpodkopuje celo stališča katoliškimi dogmatom, kakor mu fundamentalno dokazuje kritika našega lista, meni najbrže, da je sprejemati vsak stavek njegovega — „Rimskega Katolika“, kakor da bi se razglašal *ex cathedra*; zato misli, da mu ni treba dokazovati tega, kar izraža lehkomišelnost proti nam in v domišljani zagovor katoliške cerkve. Ali ni narobe svet, da mora posvetni list, da mora „Slovanski Svet“ braniti in zagovarjati obče krščanske in krščansko-katoliške resnice nasproti doktorju in profesorju bogoslovja, kakoršen je dr. Mahnič? Mi pozivljemo druge doktorje svetega pisma in svečenike, ki so brez doktorskega naslova, veščaki svetega pisma in krščansko-katoliškega nauka, ali ni resnica to, kar mi tukaj očitamo našemu častitemu gospodu nasprotniku. Naj primerjajo oni, kako se dr. Mahnič izogiblje argumentom in vprašanjem naše kritike, in kako skuša s splošnimi stavki in premisami ogniti se konkretnim slučajem, konkretnim dokazom.

G. Fran Cegnar, nadkontrolor v Trstu, šel je v pokoj. On je slaven pesnik in pisatelj slovenski in zaslužen rodoljub. Vse mu želi, da bi užival zaslužen pokoj in da bi mogel tudi na dalje delovati za narod, kakor gotovo najbolje želi on sam.

Blaž Fišer, slovenski umetnik, virtuozi na kontrabasu, rojen 1860 v vasi Plat v Ptujskem okraju, umrl je 27. julija t. l. kot siromak v bolnišnici na Dunaju. Pospel se je bil iz največje revščine z velikim trpljenjem, stradanjem in nepretržno marljivostjo do vrhunca svoje umetnosti. Učitelji Dunajskega konservatorija, kjer se je izšolal, so ga sami visoko cenili, in veščaki so trdili, da je bil prvi umetnik na svojem instrumentu. Odlikoval se je na koncertih na Dunaju, v Varšavi, Zagrebu, Ljubljani itd. Preveč pa je trpel v letih svojega učenja in poprej, da bi bil mogel zmagati prejšnje sledove svojega trpljenja, in takó ga je pobrala smrt, ko bi si bil pridobil slave in gnotne podpore za poznejše dni. Čislali so ga tudi kot ljubeznjivega človeka in rodoljuba. Blag mu spomin!

Delovanje v zvezi stoječih slovenskih posojilnic v l. 1888. Napredek se ne kaže v skupnem denarnem prometu, tem bolj pa v množecih se zadružnikih, v viših

hranilnih vlogah in dosledno višem znesku posojil. Glavna stvar je stanje hranilnih vlog in danih posojil. Takó je imela Celjska posojilnica blizu 1 milijon efektivnega, navideznega prometa pa nad 3 mil. gld. Število zadružnikov pomnožilo se je od 13.289 na 15.297, kar kaže, da posojilnice niso več nove med narodom, in da isti ima vanje zaupanje. Najbolja je določba, da mora vpisati se v zadruho, kdor želi posojila, ker ostane navadno zadružnik tudi po plačnem dolgu, in ker imajo posojilnice s tako določbo velike olajšave pri davkih. Ptujška posojilnica šteje 2005, Celjska 1607, Mariborska 1505, Mozirska 778 zadružnikov. Znesek vplačanih zadružnih deležev je narastel od 307.007 na 338.093 gl.

Hranilne vloge so narastle od l. 1887 do 1888 od 2.296.211 na 2.698.601 gld. Zveza posreduje, da si večina posojilnic dobiva denarnih sredstev; l. 1888 kažejo lep napredek, ker so si izposodile sicer 80.684 gld., imajo pa v blagajni in pri zavodih naloženega svoto 355.136 gld. Take reserve je potreba, ker hranilnice so v nasprotniških rokah, od koder bi v stiskah ne došla pomoč. L. 1889 bodo pa posojilnice izhajale že brez posojil.

Obrestij so za hranilne vloge že po 5%, za posojila po 6%. Nekatero posojilnice so znižale pa že na 5 $\frac{1}{2}$ % in celo 5% pri posojilih. Posojilnice imajo izposojenih 2.943.369 ali za 337.177 gld. več nego 1887, od tega imajo štajerske $\frac{2}{3}$, t. j. 1.950.665 gld., ravno takó od hranilnih vlog 1.840.596 gld. Odkar delujejo posojilnice, je veliko manj eksekutivnih dražb. Zato kliče „Zadruga“, kateri smo povzeli te podatke: „Ustanavljajte posojilnice, kjer jih še ni. Koristili bodete narodu po dvojnem potu. Kdor ima na razpolago gotovino, bode vedel kje varno naložiti svoj denar. Pošteni in zaupanja vredni mož pa bode našel v sili pomoč pri domačem denarnem zavodu. Vsaka slovenska posojilnica je narodna trdnjava.“

Južno-štajerska hranilnica v Celju je dovoljena, za katero se je trudil zaslužen rodoljub Maks Veršec. Vsled tega je po slovenskem Štirskem velika radost, ker pričakujejo, da bo narod nosil hraniti denar v domači zavod, ne pa v hranilnice, katere so v tujih rokah, in katere po tuje gospodarijo s kapitalom slovenskega dela. Hranilnica nova obrestuje vloge po 4% in daje posojila po 5% na zemljišča, deželnim občinam, okrajem, posojilnicam in drugim zavodom.

Upravni odbor južno-štajerske hranilnice je sestavljen iz odličnih rodoljubov štajerskih, med njimi so: dr. Vrečko, dr. Srnec, dr. Filipič, dr. Hraševac, dr. Dečko, dr. Radej, dr. Gršak, dr. Žizek, Miha Vošnjak, Makso Veršec, notar Detiček, notar Veršec, dr. Glančnik, notar Baš, dr. Gelingsheim, dekan Potočnik, župnik Balon, posestniki: Musi, Goričar, Lenček, Skubic, Skaza, Hausenbichler, tajnik Gabršek. Predsednik je Miha Vošnjak, namestnik dr. Radej. V ravnateljstvu so: Miha Vošnjak, dr. Filipič, dr. Servec, notar Baš, notar Veršec, Makso Veršec, dr. Vrečko, dr. Dečko. Vse slavi Maksa Veršeca, da je on priboril hranilnico.

Silno je želeli, da bi narod od vseh krajev podpiral južno-štajersko hranilnico, da bi tem laže pomagala kmetom, ki so v silah. Kajti ravno na stiskane slovenske kmete bo prežalo najbolj novo društvo, katero so ustanovili Nemci sedaj v Gradcu z namero, da bi pokupovali posestva in zemljišča slovenskih kmetov in posestnikov ter ista oddajali nemškimi naseljencem. Namera ni tu samo prikrita, ampak naravnost izrečena, da hočejo Nemci južno, sedaj še slovensko Štirsko naseliti z Nemci, oziroma ponemčiti ter takó si nepretrgano pot

napraviti do Adrije. Čitajte, kar piše v tem pogledu odkritosrčni dunajski „Deutsches Volksblatt“, pa razvidite, kakó Nemci hrepené, da bi dobili milijone mark v podporo, da bi jednako uspešno delovali, kakor Bismarck v Poznanju.

Kresovi v čast sv. Cirilu in Metodu. „Mir“ od 25. jul. poroča: „Sveti Oče Leon XIII. sam so povzdignili slovanška blagovestnika sv. Cirila in Metoda na svetilnik z okrožnico „Grande munus“, ter ž njo opomnili ves katoliški svet, posebno pa Slovane, da naj bolj goreče, kot do zdaj, častijo ta dva svetnika. Slovanski učenjaki so začeli bolj pridno preiskovati stare bukve, kjer se govori o delovanju Solunskih bratov, in slovanški narodi so zdaj spoznali, koliko hvale so dolžni sv. Cirilu in Metodu. . . . Pri Slovencih se je češčenje sv. Cirila in Metoda hitro razširilo. Sprožila se je tudi dobra misel, naj bi se na predvečer pred godom sv. Cirila in Metoda dne 4. julija vsakega leta kresi zažigali povsodi kjer se glasi slovanška beseda. Ta misel je padla na rodovitna tla. Mi slovanški Korošci smemo ponosni biti, da se je pri nas ta lepa navada še najprej in najmočneje udomačila. Letos je dne 4. julija zvečer vsa slovanška stran plamtela v kresovih od Višarske do Št. Uršelske gore, topiči so pokali, in verno ljudstvo se je veselo zbiralo okoli kresov ali jih iz daljave ogledovalo. Čast in hvala gre zato našim vrlim narodnim fantom in možem! Naj te navade nikdar več ne opustijo, ampak naj skrbé, da bo kresov vsako leto še več. Slava spominu sv. Cirila in Metoda!

Štajerska in Tirolska. Pod tem naslovom ima „Mir“ od 25. m. m. dopis, kateri pravi, da Nemci na Tirolskem hočejo privoliti, da bi se Tirolska razcepila v nemški oddelek in v Trentin (laški del). „Čudno je res, pravi dalje, da Nemci na Tirolskem v kaj takega privolijo, na Češkem celó tirjajo razrezanje dežele, na Štajerskem se pa tega silovito branijo. Pri nas na Štajerskem bi to šlo veliko lažej, kakor na Češkem, kajti tukaj smo Slovenci vsi skupaj na jugu, na Češkem pa so Nemci le ob dolgih deželnih mejah raztreseni. Nemci iz Budejvic in oni iz Reichenberga bi se morali dolgo časa voziti preko češke zemlje, predno bi prišli k svojim rojakom v Heb ali Karlove Vare. Na Tirolskem bi bila ločitev lahka, je tudi zato mogoča, ker bi tudi laški konservativci za to glasovali, vsi Lahji z liberalnimi Nemci pa imajo v zboru večino. Nam Štajercem je še prav, ako do tega pride, kajti potem bomo mi še z večjo pravico tirjali ločitev, saj nismo radi pod Gradcem, ki nam nikdar pravičen ni bil. Naša zvestoba trdno stoji, kar se o Lahih ne more reči. Naj se ponovi nekdanja celjska grofija, obsegajoča ves spodnji Štajer, saj ima naš ljubljani cesar še zdaj priimek „Celjskega grofa“. — Ponatisnili smo ta dopis zaradi jasnega mišljenja, o katerem se izraža analogna težnja raznih narodov, posebnó tudi galiških Rusov, odcepiti se v posebno skupino po principu narodne avtonomije. Dopisnik gotovo meni, da bi bila celjska grofija samo jedno okrožje narodnoavtonomnega jednostnega organizma slovanškega naroda, ki teži da bi se združil v jedno celoto z jednim skupnim narodnim zastopom.

b) Ostali slovanški svet.

„Il Diritto Croato“, uže večkrat omenjeni tednik, ki izhaja v Pulju, pridobil si je za kratke dobe svojega obstanka, uže veliko zaslug za Srbóhrvate in Slovence v Istri, katere skupno zagovarja z jednako ljubeznijo, z

zavestjo in veliko odločnostjo. Ta list je tudi pripomogel, da je slavno zmaga avstrijska stranka pri zadnjih volitvah v Pulju, kjer je mornarica skupno glasovala za kandidata Contija. Pomisliti je, da je mnogo življev slovanškega rodu po vsej Istri, kateri pa čitajo jedino tuje, zlasti italijanske liste ter dobivajo o Slovanstvu po vsem krive pojme. „Il Diritto Croato“ pa razkriva Slovanstvo v pravem svitu, in čitatelji se kar čudijo, da se jim odpira nov svet; čitajo list pa z veliko radovednostjo tudi Italijani. List gre iz roke v roko; ali godi se mu, kakor kakemu drugemu listu, čitajo ga, naročajo se nanj pa le malo, in tako je izborni tednik gmotno premalo podpiran. Ker zagovarja tudi slovanške interese, vredno in potrebno je, da se naročajo na list tudi slovanški rodoljubi. Uredništvo je priobčilo poziv po hrvaških listih, da bi se nabrale delnice po 25 gld., in da bi tem potom mogel vstrajati list. Slovani v obče premalo ocenjujejo vrednost svojih glasil; avstrijska zgodovina bo ostrá sodnica tudi v tem pogledu, ker mnogo bi bilo uže bolje za državo in avstrijske narode, da bi se bili Slovani bolje organizovali z novinami, mi menimo tudi takimi listi, katere bi čital in poštevati tudi neslovanški svet. Tu priporočamo „Il Diritto Croato“ najtopleje; stoji za pol leta 2 gld. 80 kr.

V pravoslavje, kakor javljajo novine, hočejo prestopiti na Reki gg. dr. And. Bakarčić, odvetnik, dr. Erazem Barčić mlajši, dr. Vekoslav Lutemberger in Ivan Krstić.

Redko odlikovanje. G. Jos. Rank, češki pisatelj in registrator kralj. glavnega mesta Prage, znani slovníkar je dobil od ruskega ministra in nadkuratorja svete sinode g. Pobédonosceva pripis, v katerem se mu sporoča, da mu je car v priznanje njegovih zaslug v slovanškem slovníkarstvu, kakor tudi za preloženje ruskih del na češčino, podelil častni dar, ki mu je bil poslan zajedno s pripisom. Dar ta je dragocen briljantov prstan, katerega obrob je iz modrega emajla, okoli katerega je 12 demantov; inicijalka A z rimskim št. III je obdana z ravnami. Pošiljati je bilo priloženih 1000 rubljev.

Veselsky Peter Miroslav, vzorni domoljub in zaslužni pisatelj češki, nekdanji osebni prijatelj Tylov in Havličkov, je umrl 9. jul. t. l. v Kutni Gori, v 71. l. svojega življenja. Bil je med prvimi, ki so vsled vladne naredbe od l. 1838, začeli poučevati v materinem jeziku češkem. Udeležil se je narodnega tedanjega gibanja ter je prišel v dotiko s prvimi češkimi buditelji: Jungmannom, Palackym, Šafaříkom, Tylom, Škodo i. dr. Bil je pisatelj od začetka svojega učiteljskega stanu, spisal je mnogo večih in manjših del, n. pr.: Historie persekuce Kutné Hory po bitvė Bělohorské; zlasti tudi veliko zgodovinskih spisov; bil je v Kutni Gori med prvimi narodnimi dejatelji. „Zlata Praha“ pravi: „S smrtjo njegovo izgubili smo vzor idealnega rodoljuba, jednega izmed prvih, ki so pripravljali prerojenje naroda češkega.“

Kavka Vaclav, češki kipar, je umrl v Moskvi 26. junija. Moskva mu je bila drugo domovje. Na mnogih ruskih razstavah je bil odlikovan. Bil je marljiv sotrudnik „Zlate Prahe“. Izmed njegovih skulptur so n. pr. soha (kip) Vasilja Timofejeva Jermaka, podjarmitelja Sibirje in Jana Žižke z Trocnova, „Jahode“ itd.

Češka obrazujoča umetnost. Kakor objavljajo slovanški listi, namerja krožek čeških umetnikov prirejati v Peterburgu, Moskvi, v Varšavi in drugih velikih mestihčasne razstave svojih na Ruskem doslej malo znanih slik. Razstavljene bodo med drugim tudi 3 velike podobe Vaclava Brožika.

Na Češkem priznava celó glasilo staročeške stranke, da češko plemstvo je premlačno nasproti težnjam češkega naroda. A to glasilo je vedno branilo in povzdigovalo isto plemstvo. Nemški pisano glasilo Staročehov škodilo je neizmerno češkemu narodu zadnjih let; ono se vede v pravih slovanskih vprašanjih, kakor kameleon; sumniči, kakor drugi židovski listi prave narodne težnje, straši in straši, dokler se ne prikaže strah. Potem pa se zviija in izgovarja. Takó je ta list opisaval zadnji čas Mladočehe blizo z epiteti, ki se pridevlejo veleizdajnikom; vsled tega bi zares utegnili na najviših mestih dobiti napačne pojme o stranki, ki ne želi drugega, kakor pravice, o katerih meni, da jih ima češki narod. In v tak list hodijo še celó s slovenske strani pomagat črniti Mladočehe! Staročehi niso imeli toliko moči med seboj, da bi se zagovarjali brez Židov v svojem glasilu; oni še ne vedó, da Židje vse pokvarijo.

Bodo videli, kam pridejo; toda narod ne čaka in pokazal je, da tudi prvi vodje niso vsemogočni. Mi pa kličemo tudi gledé na Staročehi: Proč z Židi iz glasil, namenjenih zagovarjati slovanske interese!

Petdesetletnico zjedinjenja unijatov s pravoslavno cerkvijo so praznovali meseca junija tega leta v zapadni Rusiji, zlasti v Vilni. Pred 50 leti je namreč povrnilo se skupno okoli dva milijona unijatov v pravoslavno cerkev. Bila je doba, ko so predniki istih unijatov bili pravoslavni kristjani, pa se jim je zdelo primerno stopiti v unijo z Rimom. Bili so takrat pod poljskim vladarstvom; a poljski kralji so dovolili, da so se prava in zunanja znamenja unijatov vedno bolj rušila. Naposled so uvajali v cerkev s cirilometodijskim obredom še latinski jezik. Jezuitski misijonarji bili so neizmerni, bilo je med njimi fanatikov, kateri cerkvi vedno več škodojejo nego koristijo; začeli so se naposled unijati neusmiljeno preganjati in kaznovati. Konec je bil, da so sklenili vrniti se v pravoslavno cerkev, in l. 1839 se je to završilo. Ta zgodovinski dogodek je opomin vsem gorečnjakom ali fanatikom, ki hočejo biti bolj papežki nego papež sam. A dandanes kažejo latinizatorji v zmyslu poljskega plemstva isto gorečnost razni cerkveni redovi med unijati v Galiciji, med Malorusi naše države. No, pa gorečnjake, zaslepljene po sovražnikih vsega Slovanstva, imamo tudi med nemškimi konservativci in posnemalcih na Češkem, Slovenskem i. dr. Kakó se more zdeti unijatskim avstrijskim Rusom; — katerih je več milijonov zjedinjenih s katoliško cerkvijo, ko gorečnjaki v „Vaterlandu“, po čeških in slovenskih, svečeništvu namenjenih listih sumničijo zapadne Slovane, ki v zmyslu unijatov in v zmyslu vladike Strossmajerja težé jedino po tem, kar je po pogodbah podeljeno gališkim in ogerskim unijatskim Rusom? Ali si ne morejo misliti, da se sumničijo od iste strani tudi unijati sami, takó kakor ravna ž njimi dejanski poljsko plemstvo? No, dr. Mahnič vihti že svoj svojstveni meč tudi nad temi besedami!

Stanovy vlasteneckého spolku muzejného v Kroměříži. (Pravila domovinskega društva muzejnega v Kromerizu). Tako se imenuje novo društvo, katero si je ustanovila akademiška mladina na Moravskem, in kateremu je vlada uže potrdila pravila. Namen društvu se izraža v § 1. in se glasi: § 1. a) Namen društvu je skrbeti za znamenitosti dežele moravske, zlasti za starozitnosti in druge spomenike zgodovinske vsake vrste, zbirati jih in shranjevati v lastnem muzeju, dalje pa s pomočjo shodov, v Kromerizu in zanj Kromeriza na Moravskem napravljenih, s pomočjo predavanj in poučnih

govorov, kakor tudi s prispevanjem za društveni časopis in večja dela znanstvena, izdajana od domovinskega muzeja v Olomucu. dosežati ta cilj, da bi se občinstvo in pred vsem dijaštvo akademiško brigalo za domovinske spomenike, jih zbiralo in hranilo pred skauženjem. b) Muzej društveni je integrirajoč del muzeja domovinskega društva v Olomucu. Društveni organ je časopis, izdajani po domovinskem društvu muzejnem v Olomucu. „Velehrad“ pravi o novem društvu med drugim, da je to prvo akademiško društvo te vrste ne samo v Moravi, ampak tudi v Avstriji v obče, ki si je postavil namen gojiti védo muzejno, starozitno, arheologiško. Moravsko dijaštvo, ki je pod zaščito in pokroviteljstvom domovinskega društva muzejskega v Olomucu, se je postavilo na stališče razsvetljenih idej novovečnih, ono se je zajedno iz dosežanje brezprogramovitosti pospelo do dostojnega pozitivnega programa, ki bo pospeševal ne samo domovinsko delo, ampak tudi pospeševal domačo omiko. Tudi nad Moravo se konečno dani, katera predstavlja klasiška tla Slovanstva; izkopuje se kos za kosom moravske davnosti, in iz njih se sestavlja kos za kosom obraz davnoveke klasiške kulture slovanskega prarodna nad Moravo, obraz velikosti in slave. Budi se zavest zgodovinska, in z njo poganja novo življenje. Obraz minulosti je veren ključ, s katerim se odpira bodočnost. Nemci so dospeli, kakor trdijo znanstveniki, do sedanje mogočnosti s pomočjo in deli velikih učenjakov, zgodovinarjev, arheologov, etnografov nemških. S tega stališča je gledati na delavnost muzejsko in starinoslovje, s tega stališča je pozdraviti tudi novo akademiško-domovinsko društvo muzejno v Kromerizu.

Krasen zgled dijaštvu tudi drugih slovanskih narodov, da se poprime pozitivnega dela, raznovrstnega preiskavanja in zbiranja raznih spomenikov iz slovanske prošlosti, pred vsem pa tudi da si duševno prisvajajo vse to o slovanski davnosti, kar je uže v znanstvene rezultate spravila in priobčila marljivost slovanskih učenjakov.

Kar se dostaje tega društva, more postati redni člen vsak akademiški dijak avstrijski in plača na leto 1 gld. društvenine. Torej je možno pristopiti k društvu tudi drugim slovanskim visokošolcem. Društvo bo nabiralo stare duhovne in posvetne napeve, vezenja in ornamentiko in vsake vrste umetne spomenike iz prošlosti. Predsednik društvu je izvoljen akademiški umetnik g. Jan. Beck. Dopisi in pošiljatve se adresujejo na: „Výbor Vlasteneckého spolku muzejního v Kroměříži.“

Poljske cerkvene napeve preganjajo na Poznanjskem, in dosedanje pesmarice s poljskimi melodijami se morajo umikati nemškim pesmim. Stara pesem poljska Žlobie ležu (leži v žlebu, v jaslh), n. pr. zdela se je nemški vladi sumljiva. No, nemška vlada dela s katoliško cerkvijo povsod politiko, zlasti pa na Poznanjskem, ko je namesto Poljaka Ledohovskega, postavila nadškofa Dinderja iz političkih razlogov. Vtikajo se Bismarekovi organi celó v verske zadeve naše države, kakor je to pogostoma pokazala „Norddeutsche Allg. Zeitung“; samo veliki svečeniki na Slovenskem tega nočejo umeti.

Prostranstvo poljske zemlje v Prusiji. „Dziennik Poznański“ navaja zanimive številke o tem. Pred 25 leti je bilo pretežje (preves) na strani Poljakov, sedaj pa imajo Poljaki v pokrajini Poznanji 1,721.677 oral (morganov), Nemci 2,111.503 orale; v pokrajini Bromberg (Bydgošč) Poljaki 804.185 or., Nemci 1,589.800 or.; skupno Poljaki 2,520.000, Nemci pa 3,701.000 oral (v tem številu je državnih zemljišč 848 tisoč oral.) V po-

krajini Zapadni Prusiji je to razmerje še hujše; tam imajo Poljaki 363 tisoč oral, Nemci pa blizu 3krat toliko. Kaj pa še le bo, ko nemška vlada pokupi zemljišč za 100 milijonov mark, katere je odločila jedino v ta namen?

Gališki Rusi so se vrlo vedli pri deželnozborskih volitvah; ali nepostavnosti so se godile njim na škodo, in tako so dobili sicer 7 sedežev, 3 pa izgubili. Pa še ta pridobitev bôde Poljake, ki govore o enakopravnosti, dejanski pa je ne pokažejo nikdar.

Tiskana dela v Rusiji l. 1888. Ako izvzamemo Finlandijo, izdalo se je l. 1888. v vsej Rusiji 7.427 del v 20.103.272 odtisih. Iz tega števila pripada 5.318 izdanih v 17.395.050 odtisih na rusko literaturo. Gledé na po-jedina mesta je izšlo v Petrogradu 2.484 del, v Moskvi 1.547, v Varšavi 912, Odesi 274, Rigi 264, Kazanu 228, Kijevu 216, Tiflisu 207, Vilni 174, Drptu 173, Harkovu 104 itd. Iz tega je razvidno, da književnost napreduje v Rusiji, kar kaže, da je nadarjenih ljudij in čitajočega občinstva.

Slovaki v Severni Ameriki. V Zjedinjenih državah je 200 tisoč Slovakov, ki so 5. junija t. l. osnovali v Klevelandu in Ohiju društvo „Katolická národní slovenska jednota.“ To društvo hoče pomagati revnim svojim členom, njih vdovam in sirotam in takó ohraniti jim narodnost in jezik.

KNJIŽEVNOST.

Jos. Jurčiča zbranih spisov VIII. zvezek je izšel in obseza pripovedne spise: roman „Cvet in sad“ in povest „Bela ruta, bel denar“. V Ljubljani, 1889. Založila in natisnila „Narodna Tiskarna“. Uredil Fr. Levčič. Str. 260. Cena elegantno vezanemu zvezku 1 gld., broš. pa 60 kr. Po isti ceni se dobivajo v „Nar. Tisk.“ in pri knjigarjih tudi drugi zvezki.

Stariši, podpirajte šolo! Par besedij o skupnem vzgojnem delovanju domače hiše in šole. Napisal Anton Kosi, učitelj v Središči. V Ljubljani. Tiskala „Narodna Tiskarna“. Založil pisatelj. 1889. Str. 23. Knjižica se dobiva pri g. pisatelju in stoji 1 iztis 10 kr., 25 iztisov 2 gld. 20 kr. in 50 iztisov 4 gld. Knjižica ta se uvaja s stavkom: „Noben greh ni tako velik, kakor zanemarjanje otrok“ ter razkriva v tem zmislu, kakó bi se manjšala taka nemarnost. Zato dobijo roditelji potrebnega pouka v lepi besedi. Želeti je, da bi si knjižico obilo naročevali krajni šolski sveti, okrajni zastopi, pa tudi dobrotniki šolske mladine ter jo razdeljevali med stariše ob raznih primernih prilikah. Z razširjanjem naukov iz te knjižice se bo šoli veliko koristilo.

Pedagogiški letnik. III. leto. 1889. Uredil Fran Gabršek. Izdalo in založilo „Pedagogiško društvo“ v Krškem. V Ljubljani. Natisnil J. R. Milič. 314 str. vel. 8°. Cena 1 gld. 50 kr., po pošti 5 kr. več. Naroča se lahko po vseh knjigarnah, kakor tudi v Miličevi tiskarni. Lična knjiga obseza med drugim: Izkustveno dušeslovje, ki obseza s kazalom nad 140 str. in se je tiskalo tudi posebe (cena 80 kr.), spisal Ivan Gabršek; Nekaj odlomkov iz Jana Amosa Komenskega didaktike, ki se bodo nadaljevali, preložil J. Ravnikar; Poročilo „o prvi slovenski stalni učilski razstavi“ Pedag. društva na Krškem; itd. Poročilo o razstavi navaja mnogo pedagoški književnosti. Letniki se bodo nadaljevali, in bodoče leto začne se priobčevati v njih specialna metodika. Pedagogiški Letnik je podjetje, ki kaže velik napredek v

književnosti slovenske šole in njenega učiteljstva. Ta navedeni letnik ima še posebno vrednost zaradi dobro in razmerno, jako gladko pisanega dela „Izkustvenega dušeslovja“. Gospod pisatelj se je držal za svojo namero povoljno dobrih virov, zlasti če gledamo, da ne gre tu za obširno delo, ampak za ročno naučno knjigo, katere podaje, kar bolj ali manj velja za pouk. Drugače bi bil moral seči n. pr. po F. Brentanovi, pred vsem pa po Wundtovih dotičnih knjigah ali še drugih sedaj veljavnih delih znanstvene psihologije. G. pisatelj si je prisvojil tudi poprek srečno strokovno terminologijo, kar ni malo gledé na dosedanji razvoj na tem polju. Knjiga je vsekakor vredna, da si jo naroči ne samo učiteljstvo, ampak tudi drugo naobrazništvo slovensko. V obče dela Ped. Letnik III. čast učiteljstvu.

Viestnik hrvatskoga arheološkoga društva. God XI. Br. Sadržaj: Frano Radić — Jedna bolska uresna ploča sa napisom iz IX. vijeka — sa slikom. — Vid Vuletić Vucasović — Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini. Itd.

Časopis Vlasten. spolku muzejního v Olomouci obseza št. 22. od julija 1889 med drugimi: Náklo a Příkazy na Moravě. Napsal dr. Sind. Wankel; O způsobu stavby dědin moravských (konec), spisal V. Houdka. Mnogo sporočil, kakor: „Národní písně moravské, v nové nashírané . . . Izdal Fr. Bartoš. II. zvezek. V Brnu 1889. Nákladem Matice moravské. Vel. 8°, str. 256, itd. Ta časopis je izvrstno slovansko podjetje.

Národní vyštvání lidu moravského, sebrano a vydáno od Antonie Valtrové a Hermíny Tiché, učitelky jří c. k. čes. úst. kn. viděl. učitelky v Brně. Seš. I. Vzory moravsko-slovácké. Seš. II. Vzory panácké. Seš. III. Vzory valašské. Sešit za 35 kr.

Русская Библиотека. (Russkaja biblioteka). Vypusk (snopci) VII in VIII. za julij in avgust 1889. Vsebin: „Литературный вечер“ (Literaturnyj večer). J. A. Gončarova. (Str. 1—112). Cena celoletna za 12 snopčev 2 gld. 40 kr. Priobčujejo se v tej knjižnici dela najznamenitejših ruskih pisateljev. Izdajateljstvo „Russkoj Biblioteki“ je v Levovu Bljarskaja ul. 11.

Библиографический словарь русских писателей кн. Н. Н. Голицына. (Bibliografičeskij slovarj ruskih pisateljnic kn. N. N. Golicyna. St. Peterburg, 1889, I. zv. Ta slovar obseza 1286 ruskih pisateljic, katere so označene po rodu, pravem in psevdonimnem imenu, po svojih raznovrstnih delih itd. Delo se jako hvali baš skrbno sestavljeno.

Исследование о началах политическаго равновѣсія, легитимизма и національности (Izsledovanje o načalax političeskago ravnovesija, legitimizma i nacionalnosti). A. Štiglic. Č. I. St. Peterburg. 1889.

Славянская Корреспонденция (Slavjanskaja Korrespondencija). Zapadno-slavjanskija u poljskija izvestija. Pod tem naslovom je začel izdajati in uredovati J. A. Puzypevskij v St. Peterburgu nov list, kateri bo tiskal odlomke in sestavke iz zapadno-slavjanskih in poljskih novin in časopisov, vseh strank in pravcev, ne da bi bil sam odgovoren za njih vsebino. Po potrebah dodá list tudi pojasnila. Nadejati se je, da izdajatelj dobi tudi poročevalce, kateri mu bodo natanko in vestno označevali razne liste in pripomogli, da bo delal razlike v virih, iz katerih bo zajemal. Samo takó bo zares koristil namenom, katere si postavlja, da bo seznanjal ruski svet o dejanskih razmerah zapadno-slovanskega in poljskega sveta. Vsekakor je želeti, da bi se novi list vzdržal.

Izhaja v veliki obliki, z vsebino na jedni strani. V prvih treh številkah donaha poročila iz Srbije, Bolgarije, Poznanjskega, izmed Čehoslovancev in Slovacov, Slovencev in Srbohrvatov. Na „Slavj. Kor.“ se pošilja naročnina v knjižni magazin *Мелѣ* (Melje) Nevskij pr. 20 v St. Peterburg. Naročnina za celo leto 80 rublj. Urednikova adresa je: И. А. Пузыревскій (Васильевскій Островъ, 15. линия, домъ 10). Cena je velika ker se izdaje malo izvodov.

Новый Галичанинъ (Novyi Galičanin), ilustrovani polmesečnik, izhaja odslej v Levovu 1. in 15. dne vsakega meseca ter stoji na leto 5, za pol leta 3 gld. Adresa redakcije: Lyvovy (Levov) ulica Kosciński č. 5, List prinaša krasne slike in lepe razprave raznovrstne poučne vsebine.

Братство (Bratstvo) III. 5. knjiga društva sv. Save. V Belgradu. Tiskala državna tiskarna kraljevine Srbije. Obseza 11 različnih spisov, n. pr.: Iz života v Staroj Srbiji; Kratki pregled srpskih narodnih pesama, od Gjorgjevića; Srpske narodne poslovice, itd. Cena 2 dinarja za nečlene.

Программа для собиранія народныхъ юридическихъ обычаевъ. (Programma dlja sobiranja narodnych juridičeskich obyčajev). Izdanije komissije sobiranja narodnych juridičeskich obyčajev, sostojaščej pri Otdjeljeniji Etnografiji Imp. Russ. Geogr. Obščestva. S. Peterburg 1889. IX. 86 str. 8°. Knjiga ta je silno važna ne samo za rusko narodnost, kateri je na prvem mestu namenjena, ampak tudi za vse druge slovanske narode, kateri niso še nič ali le nepopolno nabirali narodno blago, katero se dostaje juridiških obyčajev. Zlasti dojde dobro tudi slovenskim pravnikom, kateri vedó, da Slovenci imajo na tem polju še vse storiti. Knjiga je vseobsežna za svoj namen; ona obseza poleg predgovora tri poglavja: I. Graždanskoje pravo, II. Ugolovnoje pravo in III. Sudoproizvodstvo. Vsako poglavje je podrejeno v odseke ter obseza takó vsa vprašanja. Ker bo „Slovenski Pravnik“ gotovo obširneje govoril o sistematiški sestavljeni knjigi, opozarjamo sedaj samo na njo. Možno jo je naročiti pod adreso: Slavjanskij knjižnyj sklad Krunoslava Ju. Heruca (Petrograd) Nevskij 74. G. Heruca ima naprodaj tudi Črnogorski imovinski zakonik in kritične spise o tem zakoniku. V obče pa je možno dobivati pri g. Herucu vse ruske in slavjanske knjige in časopise, in izvršuje on točno in po nizkih cenah vse naročbe.

Русскія прописи (Russkija propisi, Ruski krasopisni vzorci) dlja učebnych zavedenij i domašnjich zanjatij. Sostavila i napisala (gospodičina) Avgusta Šlechta. Praga. Izdanije sester Šlechta. Čehinje gospodične sestre Šlechta, učiteljice na ženskih obrtnih šolah v Peterburgu, so izdale pod navedenim naslovom krasno delce, koristno vsakemu Slovanu, ki se hoče seznaniti z raznovrstnimi pismenkami ruskimi in se takó sam najbolje naučiti pisati po ruski. Knjižica obseza namreč na 16 močnih listih krasopisne, kurentne, kurzivne in okrogle pismenke (črke), vse sistematiški, po genetiški metodi prirejene, takó da človek vidi, kakó se začnejo poteze za vsako črko. Jednako sledé na posebnih listih pojedine besede in za njimi po celi stavki

kot najprimerniše vaje. Na zavitku je na prvi strani na znotraj še posebe tiskana in pisana ruska azbuka, na drugi notranji strani pa so vsi drugi slovanski pisani alfabeti navrščeni: poljski, češki, hrvaški, slovenski, lužiški, srbski in bolgarski. Te krasopisne vzorce, ki so izšli na Češkem, so jako pohvalili razni slovanski listi, kakor „Slavjanskija Izvestija“, „Vychod“, „Narodni Listy“ i. t. d. In v resnici, takega dela v tej stroki morda še v obče ni bilo priobčenega. Dobivajo pa se ti vzorci n. pr. v vseučeliški knjigarni Bursik et Kohout v Pragi in po vseh knjigarnah s poštnino vred po 65 kr.

Галицко-русская библиография XIX. столетия (Galicko-russkaja bibliografija XIX. stoletija). Od te bibliografije je izšel I. snopič II. zvezka in obseza publikacije od 1861. do 1862. Izdajatelj je Iv. Em. Levickij, kateri podaje poleg suhega materijala zajedno zanimive in pojasnilne opomnje pri pojedinih delih. Cena snopiču je 1 gl. II. zvezek bo obsežal 10 do 12 snopičev.

Poziv.

Slavno uredništvo „Popotnika“ v Mariboru naznanja, da prireja IV. izdajo „Popotnikovega“ koledarja za slovenske učitelje ter vabi vse p. n. učiteljstvo k sodelovanju, da se učiteljski osobni imenik v tej izdaji pospe do neke popolnosti. Nadejati se je, da bodo k temu pomagala sl. šolska voditeljstva, učiteljice in učitelji, in sicer naj, kar je treba v tem oziru storiti, dopošljejo vsaj do 18. avgusta t. l., ker uredništvo namerja izdati koledar za l. 1890 že meseca novembra t. l. Znano je, da slovensko učiteljstvo ima pod Popotnikovim uredništvom izvrsten koledar; toliko bolj je potrebno in vredno, da se vrlo nabirajo in natančno naznanijo dotične snovi.

Opomnja uredništva. Slavno predsedništvo učiteljskega društva v Ormožu nam je sporočilo, da je isto društvo v jedni seji sklenilo jednoglasno zahvalo izreči „Slovanskemu Svetu“, ker se je doslej potegoval za šolstvo in učiteljstvo na Slovanskem. Dasi je narodno šolstvo med glavnimi točkami v programu „Slov. Sveta“, nas vendar taka izjava posebno veseli že zaradi tega, ker vidimo, da naše učiteljstvo zaresno premišljuje tudi take argumente, kakor jih navaja in utemeljuje „Slov. Svet“. Program naš ostane kljub vsakovrstnim neosnovanim napadom nepremičen, torej tudi gledé na zagovarjanje trdne podstave narodnega šolstva, in p. n. učiteljstvu slovenskemu se priporočamo, da naj tudi na dalje pazno čita naš list, doledno pa tudi po svojih močeh podpira v gmotnem pogledu. Na vse druge strani smo dovoljno pooprti in podpirani, gmotna točka je torej glavno uslovje, da bo mogel list še dalje izhajati; a ravno za ta del skrbé naši ljubeznjivi zunanji in domači „prijatelji“ takó, da bi „Slov. Svetu“ prestrigli življenje rajši danes nego jutre.

Popravki št. 14 „Slov. Sveta“. Str. 229 na desni 22. vrsta od zd.: razpravljanja nam. razpravljanju; str. 232 na desni 11. v od zdolej čitaj: katoliške cerkve nam. samo katoliške; 233 na levi 12. v. od zd.: pravo nam. ravo, str. 238 na desni 4. vrsta od zdolej: razmerju nam. razmerja; str. 239 na levi 29. vrsta od zgorej čitaj: in da je vsled tega umeven nam. in da je vsled tega.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 3 gld. 60 kr. pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo Fran Podgorniku v Gorici, ulica Barzellini 4.